

Construction of ethnic identity in female students of Sistan and Baluchistan University

Elham Shirdel*

Abstract

Ethnic identity can bring the experience of well-being, security, social capital, and development to a multicultural society. Thus, this research examines the social process of ethnic identity formation in female students of Sistan and Baluchistan University. This qualitative research was conducted using grounded theory methodology. Among the female students of Sistan and Baluchistan University, 18 people were selected by theoretical sampling method to achieve data saturation. Participant information was collected by semi-structured interview tool and analyzed by Strauss and Corbin method. The central phenomenon is “internalization and externalization of ethnic identity” that extracted of the core categories include “culturalization of inter-ethnic interactions”, “the construction of a certain ethnic identity from another” and “ethnic feelings”. The paradigm model shows that the ethnic identity of girls arises in the context of family, educational, and virtual interactions and can lead to different consequences of emotional bonds between ethnic groups, separation between ethnic groups, and feelings of ethnocentrism. Therefore, it is recommended to institutionalize an egalitarian and participatory approach and method in organizations and social institutions with different ethnic groups.

Keywords: Ethnic identity, culture, social interactions, emotions, girls.

* Assistant Professor of Sociology, University of Sistan And Baluchestan, Zahedan, Iran,
eshirdel@lihu.usb.ac.ir

Date received: 08/08/2024, Date of acceptance: 14/09/2024

Introduction

The formation of ethnic identity in adolescent girls is a multifaceted process that is rooted in historical memory and cultural-symbolic characteristics and shapes people's sense of belonging to a particular ethnic community. The political geography and cultural (ethnic-religious) differences of Sistan and Baluchistan province make the issue of ethnic identity significant. The diverse and abundant ethnic identity of girls with its special characteristics affects the experience of well-being, security, social capital and the development of a multicultural society. Ethnic identity includes cognitive, emotional and behavioral components that act as a vital aspect of social identity and self-concept. The study of ethnic identity involves examining how people describe their ethnicity, engage in practices related to their ethnic or religious background, and understand their belonging to broader social groups. Understanding ethnic identity is necessary to preserve the culture of ethnic minorities, resolve inter-ethnic tensions and foster favorable inter-ethnic relations in different societies. Socio-cultural changes caused by the process of globalization and the expansion of women's presence in social-cultural fields can overshadow their ethnic identity. Ethnic identity is reflected in the expectations, feelings, actions and reactions of girls and can help them to be resilient, adapt, reduce negative emotions and be satisfied with their life during their student life.

Various factors are involved in the construction of the ethnic identity of socio-cultural groups. This research explores the social process of ethnic identity formation of female students of Sistan and Baluchistan University. In this research, the construction process of girls' meaning system of ethnic identity in different contexts of social interaction is studied in a multifaceted way. Also, by extracting a conceptual model, it tries to identify and understand the actions, reactions, feelings and style of inter-ethnic relations of girls in social situations.

Materials & Methods

This research used qualitative methodology of grounded theory and semi-structured interview tool. Theoretical sampling and maximum diversity (religion and ethnicity) were used to select the participants. The cooperation of the participants in the interview was done with their consent, and at the beginning of the interview, all the rights were explained to the participants, and then the interview started with their consent. The sample of this research reached theoretical saturation after interviewing 18 people. The information obtained from the interviews was analyzed based on

Strauss and Corbin's method. In this research, member check strategies and analytical comparisons were used to prove reliability and increase believability.

Discussion & Result

In the process of information analysis, 133 concepts, 27 subcategories, 8 main categories, and 3 core categories were extracted from the participants' statements. The central phenomenon is "internalization and externalization of ethnic identity" that extracted of the core categories include "culturalization of inter-ethnic interactions", "the construction of a certain ethnic identity from another" and "ethnic feelings". The main categories resulting from the analysis of information include "modeling of parents in interaction with other ethnic groups", "inter-ethnic interactions in the educational environment and reducing ethnic prejudices", "inter-ethnic interactions in the media and virtual environment", "emotional disconnection between ethnic groups", "sense of ethnocentrism", "emotional bond between ethnic groups", "belonging to cultural symbols and ethnic demarcation" and "maintaining social distance from other ethnic groups". The definition of ethnic identity from the point of girls was determined based on the two dimensions of belonging to cultural symbols and ethnic demarcation and maintaining social distance from other ethnic groups. In fact, according to their ethnicity, girls have a sense of belonging to their cultural history and ethnic symbols, including language, clothes, traditions, religion, even handicrafts and common behavior, and accordingly they maintain a distance between themselves and others. The paradigmatic model of the research shows the central phenomenon of "internalization and externalization of ethnic identity" in different social contexts leads to the strategy of construction of a special ethnic identity among female students in a multicultural society, in which this special ethnic identity has various consequences such as "emotional separation between ethnic groups", "sense of ethnocentrism" and the "emotional bond between ethnic groups".

Conclusion

The present study shows that the social process of ethnic identity formation of girls starts from a childhood age in the family and continues in interactive situations of life stages. In other words, in interaction with other ethnic groups, people identify and represent themselves as a different ethnic group from others and realize their cultural differences and similarities from others. Based on ethnic symbols and conventions, girls form the borders between their ethnic groups and other ethnic

groups and based on this, they label and separate themselves from others. From now on, relations between ethnic groups in social networks are formed based on ethnic identity. This research highlights the dimension of social feelings in girls' ethnic identity. The social feelings of ethnic groups are experienced in various forms in interactive processes and lead to the reproduction of their ethnic identity. The ethnic identity of girls arises in different interactive platforms such as family, school, university and virtual space and leads to ethnic feelings. The present study showed that social conflicts, inter-ethnic comparisons and feeling of injustice can lead to experiencing negative emotions and violent extreme reactions and destroy solidarity between ethnic groups. This lack of solidarity between ethnic groups reduces security, social capital and the development of multicultural societies. Therefore, it is necessary to create compatibility between ethnic groups and social institutions in a multicultural society through attention to needs, participation, institutionalization of interaction and equality. On the other hand, the trans-ethnic feelings of emotional connection such as altruism, respect, and security between ethnic groups should be strengthened. Therefore, it is recommended that an egalitarian and participatory approach and method be institutionalized in organizations and social institutions with different ethnic groups.

Bibliography

- Abedini, R., Alizadeh Aghdam, M. B., & Abbaszadeh, M. (2016). The Sociological Study of Relationship between Cultural Intelligence and Ethnocentrism among Youth in Tabriz City. *Sociological Cultural Studies*, 7(3), 61-85.[In Persian]
- Arthur, N. (2019). Career developmet theory and practice. A culture-infused perspective. In N. Arthur y M. McMahon (Ed.). *Contemporary theories of career development* (pp. 180-194). Routledge.
- Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Polity Press.
- Borkowska, M., Nazroo, J., Finney, N., & Harrison, J. (2023). Ethnic identities. In N. Finney, J. Nazroo, L. Bécares, D. Kapadia, & N. Shlomo (Eds.), *Racism and ethnic inequality in a time of crisis: findings from the Evidence for Equality National Survey* (pp. 30-53). Policy Press. <https://doi.org/10.51952/9781447368861.ch003>.
- Bourdieu, P. (1993). *Questions in Sociology*. London: Sage Publications.
- Darieva, T. (2011). Rethinking Homecoming: Diasporic Cosmopolitanism in Post-Soviet Armenia. *Ethnic and Racial Studies*, 34, 490-508. <https://doi.org/10.1080/01419870.2011.535546>.
- Drousioti, Kalli. (2018). Ethnic/National Identity Incrimination in and through Social Constructionism. *The European Legacy*, 24, 1-21. 10.1080/10848770.2018.1549387.
- Drousioti, Kalli. (2022). Anti-Ethnic Hegemony, Identity Construction and Political Complicities. *European Education*, 54(3-4), 63-82. doi: 10.1080/10564934.2022.2135103.

205 Abstract

- Gamio Cuervo, Á., Herrawi, F., Horne, S. G., & Wilkins-Yel, K. G. (2023). Recreating diasporic identity and community: Examination of transgender and nonbinary latinx healing from family rejection. *Journal of Counseling Psychology*, 70(5), 535–547. <https://doi.org/10.1037/cou0000692>.
- Hosseini, S. R., Miri, S. J., Abtahi, S. M., & Poladi, K. (2019). National Identity In Ambiguity: From Nationalism To Fundamentalism In The Middle East (Case Study: Daesh). *Contemporary Political Studies*, 10(2), 1-33. Doi: 10.30465/Cps.2019.4349.[In Persian]
- Huntington, S. (2004). *Who Are We?*. Simon and Schuster.
- Iman, M., & Rouhani, A. (2013). Islamic Identity and Competitive Identities (Global, National and Ethnic Identity); A Case Study of Shiraz University Students. *Journal of Iranian Cultural Research*, 6(1), 127-148. doi: 10.7508/ijcr.2013.21.006.[In Persian]
- jahanirad, H., Khorami Alam, M., Shamakhi, S., & Elmi, M. (2023). An analysis of the security consequences of the inequality of opportunities of ethnic groups in J.A. Iran. *Quarterly Journal of Environmental Studies Strategic of the Islamic Republic of Iran*, 6(4), 63-94.[In Persian]
- Karevani, A., Ghafarinasab, E. (2020). National Identity and Ethnic Identity in the Lifeworld of Baloch Students. *Social Problems of Iran*, 10(2), 217-241. URL: <http://jspi.khu.ac.ir/article-1-3172-fa.html>. [In Persian]
- keyhan, A., Forghani, M., & mozaafari, A. (2019). A grounded theory study on the role of mobile social media in shaping the ethnic identity of university students. *Cultural Studies & Communication*, 14(53), 249-284.[In Persian]
- Kyuchukov, Hristo. (2022). The Role Of The Family Language Environment In The Formation Of The Theory Of Mind In Roma (Gypsy) Children. *Educational Psychology in Polycultural Space*, 58, 6-21. 10.24888/2073-8439-2022-58-2-6-21.
- Mikhaleva, A., V. (2022). Ethnic Resource in the Construction of Regional Identity by the President of the Republic of Tatarstan in Social Networks. *Vestnik Kemerovskogo gosudarstvennogo universiteta*, 2022(4), 425-434. doi: 10.21603/2500-3372-2022-7-4-425-434.
- Mugaddam, Abdelrahim & Gari, Dhawi. (2022). Dynamics of Identity Construction among the Ethnic Communities in Darfur: A Conflict-based Perspective. *Religación. Revista de Ciencias Sociales y Humanidades*, 7, e21920. 10.46652/rgn.v7i32.920.
- Park, Mi Yung. (2023). Identity and Voluntary Language Maintenance Efforts: A Case of Bilingual Korean-American University Students in Hawaii. *Sustainable Multilingualism*, 22, 1-26. 10.2478/sm-2023-0001.
- Piña-Watson, B., Llamas, J. D., Garcia, A., & Cruz, A. (2019). A multidimensional developmental approach to understanding intragroup marginalization and mental health among adolescents and emerging adults of Mexican descent. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 41(1), 42–62. <https://doi.org/10.1177/0739986318816392>.
- Romero-Rodríguez, Soledad & Moreno-Morilla, Celia & Garcia-Jimenez, Eduardo. (2021). La construcción de las identidades étnicas y culturales en niños y niñas migrantes: Un enfoque desde la etnografía colaborativa. *Revista de Investigación Educativa*, 39, 483-501.doi: 10.6018/rie.441411.

- Safa, S., Torkaman, F., & Sabouri Khosrowshahi, H. (2021). Investigating the Feeling of Discrimination on the Identity of Kurdish Youth in Kermanj, North Khorasan Province. *National Studies Journal*, 22(86), 111-134. doi: 10.22034/rjnsq.2021.132259.[In Persian]
- Sánchez, B., Pryce, J., Silverthorn, N., Deane, K. L., & DuBois, D. L. (2019). Do mentor support for ethnic-racial identity and mentee cultural mistrust matter for girls of color? A preliminary investigation. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology*, 25(4), 505-514. <https://doi.org/10.1037/cdp0000213>.
- Saygılı, R. (2022). Etnik Kimliğin Dil Ve Din Temelinde İnşası: Gagauz Etnisitesine Yönelik Bir Analiz. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 55, 341-364. <https://doi.org/10.21563/sutad.1163348>.
- Serajzadeh, S. H., GHaderzadeh, O., & Rahmani, J. (2014). A Qualitative Study of Religion and Ethnocentrism Among Sunni and Shiite Kurds. *Iranian Journal of Sociology*, 15(4), 3-29. [in Persian]
- Sharaby, R. (2022). *Constructing Ethnic Identities*. Leiden, The Netherlands: Brill. doi: 10.1163/9789004511996.
- Sharaby, Rachel. (2022). Cultural Syncretism in Definitional Ceremonies of Iranian Immigrants. *Advances in Anthropology*, 12, 112-129. Doi: 10.4236/aa.2022.123009.
- Smolina, T, L. (2021). On the question of the formation of ethnic identity. *Психология образования в поликультурном пространстве*, 60(4), 40-48. doi: 10.24888/2073-8439-2022-60-4-40-48
- Soltanpour Oshtobini, A., Arabestani, M., & Saroukhani, B. (2022). The Analysis of individual-Contextual Cultural Identity Elements in Formation and Stability of Ethnic Identity of Turkish People in Iranian Azerbaijan. *Sociological Cultural Studies*, 13(3), 83-110. doi: 10.30465/scs.2022.37147.2439.[In Persian]
- Supratiknya, Augustinus. (2019). Ethnic Identity: A Study of Construct Equivalence. *Jurnal Psikologi*, 46, 196. 10.22146/jpsi.44169.
- Syed, M., Walker, L., Lee, R., UmaNa-Taylor, A., Zamboanga, B., Schwartz, S., Armenta, B., & Huynh, Q. (2013). A two-factor model of ethnic identity exploration: Implications for identity coherence and well-being. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 19(2), 143-154.
- Taghizadeh, M., Khoshkonesh, A., Zademohamadi, A. Z., Habibi, M. (2014). Comparison of Ethnic Identity and Subjective Well-Being in Iranian Ethnicities. *Social Welfare*, 14(52), 135-158. URL: <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-1485-fa.html>. [In Persian]
- Topps, Allyson & Jiang, Xu. (2023). Exploring the Moderating Role of Ethnic Identity in the Relation Between Peer Stress and Life Satisfaction among Adolescents. *Contemporary School Psychology* Smolina, T, L. (2021). On the question of the formation of ethnic identity, 27, 1-12. 10.1007/s40688-023-00454-8.
- Turki, H., & Parsai, R. (2023). The future study of ethnicity and its impact on the security of the Islamic Republic of Iran (Case of study: Arab people). *The Fundamental and Applied Studies of the Islamic World*, 5(2), 1-26. doi: 10.22034/FASIW.2023.368908.1219. [In Persian]

207 Abstract

- Vnukovich, Yu. (2022). Theoretical and methodological approaches to ethnic identity. Proceedings of the National Academy of Sciences of Belarus, Humanitarian Series, 67, 69-79. 10.29235/2524-2369-2022-67-1-69-79.
- Williams, M. T., Chapman, L. K., Wong, J., & Turkheimer, E. (2012). The role of ethnic identity in symptoms of anxiety and depression in African Americans. *Journal of Psychiatry Research*, 199(1), 31-36.
- Yurii, Mykhailo. (2022). Ethnic identity and its Ukrainian variety. *History Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*, 1, 6-12. 10.31861/hj2022.55.6-12.

برساخت هویت قومی در دانشجویان دختر دانشگاه سیستان و بلوچستان

الهام شیردل*

چکیده

هویت قومی می‌تواند تجربه بهزیستی، امنیت، سرمایه اجتماعی و توسعه را برای جامعه چندفرهنگی به ارمغان آورد. از اینرو، این پژوهش به واکاوی فرایند اجتماعی شکلگیری هویت قومی در دانشجویان دختر دانشگاه سیستان و بلوچستان می‌پردازد. این پژوهش کیفی با روش‌شناسی نظریه زمینه‌ای انجام گرفت. از بین دانشجویان دختر دانشگاه سیستان و بلوچستان ۱۸ نفر با روش نمونه‌گیری نظری تا دستیابی به اشباع اطلاعات انتخاب گردید. اطلاعات مشارکت‌کنندگان با ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته جمع‌آوری و با روش اشتراوس و کوربین تحلیل شدند. پدیده محوری "درون و برون سازی هویت قومی" از مقولات هسته‌ای شامل "فرهنگ پذیری تعاملات بین قومی"، "برساخت هویت قومی خاص از دیگری" و "احساسات قومی" استخراج شده است. مدل پارادایمی پژوهش نشان می‌دهد هویت قومی دختران در بستر تعاملات خانوادگی، آموزشی و مجازی بوجود می‌آید و می‌تواند به پیامدهای مختلف پیوند عاطفی بین اقوام، از هم‌گسیختگی بین اقوام و احساس قوم‌گرایی منجر شود. از اینرو، توصیه می‌شود رویکرد و روش برابرخواهانه و مشارکت‌جویانه در سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی با اقوام مختلف نهادینه گردد.

کلیدواژه‌ها: هویت قومی، فرهنگ، تعاملات اجتماعی، احساسات، دختران.

* استادیار جامعه‌شناسی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران، eshirdel@lihu.usb.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۰۸، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۲۴

۱. مقدمه

هویت‌های فرهنگی حول مجموعه‌ای از ابعاد (تحصیلات، جنسیت، مذهب، طبقه اجتماعی، قومیت و غیره) بر ساخت می‌شوند که بین آنها تعامل وجود دارد. همواره یک بعد از هویت وجود دارد که بیش از هر زمان دیگری از طریق تجربیات حیاتی و حس امتیاز اجتماعی با ابعاد دیگر تعامل دارد (Arthur, 2019). جغرافیای چند مذهبی-زبانی محل سکونت، تحولات تاریخی، کشمکش‌های سیاسی و تمایزات فرهنگی؛ هویت‌های قومی را بحث برانگیز می‌کند (Saygılı, 2022؛ ایمان و روحانی، ۱۳۹۲). ناهماهنگی‌های ساختاری، زوال فرصت‌های کاری، اختلال در گردش نخبگان، وضعیت معیشتی مردم در جوامع چند فرهنگی نظیر سیستان و بلوچستان هویت یکپارچه‌ی قومی را در پی داشته است (سراج زاده و همکاران، ۱۳۹۳). در استان سیستان و بلوچستان اقوام مختلف فارس و بلوچ با یکدیگر زندگی می‌کنند. این استان دارای زبان و گویش‌های متنوع بلوچی و زابلی است و علیرغم مذهب متفاوت شیعه و تسنن از وحدت دینی اسلامی برخوردار هستند. اقوام متنوع و متکثر با ویژگی‌های خاصی که دارد بر روابط بین فردی، نگرش، سلامت و تربیت اعضای خانواده، خصوصاً جوانان، تأثیر می‌گذارد (تقی زاده و همکاران، ۱۳۹۳). از اینرو، مطالعه فرایند اجتماعی شکلگیری هویت این جامعه قومی را از نظر علمی و فرهنگی قابل توجه می‌کند.

هویت قومی به عنوان بخشی از هویت اجتماعی و همچنین فرآیند آگاهی از تعلق به یک گروه قومی خاص در نظر گرفته می‌شود (Smolina, 2021؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۸). به پیروی از تاجفل، هویت قومی به عنوان بخشی از خودپنداره در نظر گرفته می‌شود که از آگاهی به وجود عضو یک گروه اجتماعی و همچنین احساس ارزشمندی و معنادار بودن متصل به آن وضعیت ناشی می‌شود (Phinney & Ong, 2007). هویت قومی شامل شش مولفه است: (۱) خود طبقه بندی/برچسب گذاری: خود را به عنوان عضوی از یک گروه قومی خاص معرفی می‌کند. (۲) تعهد/وابستگی: احساس تعلق و همچنین دلبستگی و درگیر کردن خود با گروه قومی. (۳) کاوش: جستجوی اطلاعات و تجربیات مربوط به قومیت خود. (۴) رفتار قومی: انجام فعالیت‌هایی که ویژگی‌های قومیت فرد است، مانند صحبت کردن به زبان محلی. (۵) ارزیابی/نگرش درون گروهی: احساس راحتی و نشان دادن نگرش مثبت نسبت به گروه قومی. و (۶) ارزش‌ها/باورها: ارزش گذاری برای ارزش‌ها و باورهایی که منحصر به گروه قومی است (Supratiknya, 2019).

هویت قومی شامل اجزای شناختی، عاطفی و رفتاری است که به عنوان یک جنبه حیاتی از هویت اجتماعی و خودپنداره عمل می‌کند. هویت قومی نقش محوری در شکلگیری و انسجام گروه‌های قومی دارد و بر پیوندهای اجتماعی و آمادگی آنها برای دفاع از منافع و تمامیت آنها تأثیر می‌گذارد (Kyuchukov, 2022). مطالعه هویت قومی شامل بررسی نحوه توصیف افراد از قومیت خود، مشارکت در شیوه‌های مربوط به زمینه قومی یا مذهبی خود و درک تعلق آنها به گروه‌های اجتماعی گسترده‌تر است (Borkowska, 2023). درک هویت قومی برای حفظ فرهنگ اقلیت‌های قومی، رفع تنش‌های بین قومی و پرورش روابط مطلوب بین قومی در جوامع مختلف ضروری است (کیوچوکوف، ۲۰۲۲). بر طبق پژوهش قادرزاده (۱۴۰۱) همبستگی در جامعه‌ی چندقومی ایران وضعیت پروبلماتیکی پیدا کرده است که اصلی‌ترین زمینه همبستگی در ایران پذیرش «پایایی و مانایی تنوع فرهنگی» است. با فهم فرایند برساخت هویت قومی میتوان وضعیت امنیتی، توسعه سرمایه اجتماعی و پیشرفت کشور در آینده را پیش‌بینی و رقم زد (جهانی راد و همکاران، ۱۴۰۱؛ ترکی و پارسای، ۱۴۰۲). هویت قومی موجب بهبود بهزیستی در میان جمعیت‌های متنوع قومی و کاهش عواطف منفی می‌شود (Williams, 2012, Syed et al, 2013).

تغییرات اجتماعی و فرهنگی ناشی از جهانی شدن و گسترش ارتباطات، فرایند شکلگیری هویت قومی را بویژه در دختران دگرگون و پیچیده ساخته است و این مقوله بر احساسات قوم‌گرایانه و امنیت تأثیر به سزایی گذاشته است (جهانی راد و همکاران، ۱۴۰۱). از اینرو، هدف این پژوهش واکاوی فرایند شکل‌گیری هویت قومی در دختران است. توسعه هویت قومی در دختران نوجوان فرایندی چند وجهی است که ریشه در حافظه تاریخی و ویژگی‌های فرهنگی-نمادین دارد و حس تعلق افراد به یک جامعه قومی خاص را شکل می‌دهد (Yurii, 2022).

مطالعات نشان داده است که حمایت گروه‌های مرجع از هویت قومی-نژادی نقش مهمی در ارتقای کیفیت رابطه و اکتشاف هویت قومی در میان دختران رنگین پوست دارد (Sanchez et al, 2019). علاوه بر این، تحقیقات تأثیر محافظتی هویت قومی در مهار تأثیر منفی استرس همسالان بر رضایت از زندگی، به ویژه در میان دختران آفریقایی آمریکایی را برجسته می‌کند (Topps & Jiang, 2023). درک و ترویج هویت قومی در دختران، به ویژه آنهایی که از جوامع حاشیه رانده می‌شوند، برای تقویت تاب‌آوری، ادراک مثبت از خود و غرور فرهنگی ضروری است. اشکال مختلف به حاشیه راندن درون گروهی با علائم

افسردگی، خطر خودکشی، کاهش رضایت از زندگی و عزت نفس برای نوجوانان و جوانان مرتبط است (Pina-Watson et al, 2019). براین اساس، این پژوهش به دنبال فهم نحوه شکلگیری هویت قومی دانشجویان دختر در دانشگاه سیستان و بلوچستان بعنوان محل تعاملات بین قومی و حضور اجتماعی اقوام مختلف است.

۲. پیشینه تحقیق

پژوهش سراج زاده و همکاران (۱۳۹۳) با استفاده از روش نظریه زمینه‌ای به مطالعه‌ی رابطه قوم‌گرایی و مذهب در میان کردهای ایران پرداخت. برای کردهای سنی ۷ مقوله اصلی شامل، هویت یکپارچه‌گردی، نارضایتی از دولت، تلقی سکولار از دین، ارجحیت قومیت بر مذهب، بیگانگی با هویت ایرانی، حق تعیین سرنوشت و نقش نخبگان قومی و یک مقوله هسته‌ای تحت عنوان «ناسیونالیسم کردی سکولار» استخراج شده است. همچنین برای کردهای شیعه ۷ مقوله اصلی شامل، هویت قومی کردی، هویت ملی ایرانی، نارضایتی از دولت، سازگاری مذهب و قومیت، تاکید بر حقوق فرهنگی قوم کرد، تلقی سکولار از دین و فقدان آگاهی تاریخی تقلیل یافته و یک مقوله هسته‌ای تحت عنوان «قوم‌گرایی فرهنگی» بدست آمد. مقایسه مقولات به‌دست آمده از دو گروه مصاحبه‌شوندگان سنی و شیعه نشان می‌دهد که در مورد دو مقوله «نارضایتی از دولت» و «تلقی سکولار از دین» دارای تشابه هستند و در سایر موارد همچون طرز تلقی نسبت به هویت کردی، هویت ایرانی و رابطه‌ی مذهب و قومیت دارای تفاوت‌های اساسی می‌باشند.

پژوهش کیهان و همکاران (۱۳۹۷) به تحلیل رابطه بین مصرف رسانه‌های اجتماعی مبتنی بر نرم افزارهای پیام رسان موبایلی و هویت قومی اقوام ترک و کرد با روش کیفی و مصاحبه عمیق می‌پردازد. براساس نتایج بدست آمده کاربران رسانه‌های اجتماعی موبایلی صرفاً بر اساس ماهیت هویتی قبلی‌شان اقدام به انتخاب راهبرد کنش در حوزه هویت قومی می‌کنند. رسانه‌های اجتماعی موبایلی برای کاربران کرد و ترک این امکان را فراهم کرده است که به بازتولید و تقویت گرایش‌های خود بپردازند. به این ترتیب آنها به برجسته سازی دغدغه‌های هویتی خود پرداخته و طبق پیشینه هویتی خود در سه دسته عاملیت هویت ستیز، عاملیت هویت جو و عاملیت هویت طلب افراطی تمامیت خواه طبقه بندی شده و به استفاده از رسانه‌های اجتماعی می‌پردازند. این فعالیتها نیز پیامدهای هویتی در

سطح فردی و جمعی برای آنها داشته و به تکوین هویت قومی و فراقومی آنها کمک می‌کند.

کاروانی و غفاری نسب (۱۳۹۸) کاوش کیفی در زمینه هویت ملی و قومی در زیست‌جهان دانشجویان بلوچ در دانشگاه‌های دولتی براساس نظریه‌زمینه‌ای انجام دادند. مشارکت‌کنندگان تحقیق، یازده نفر دانشجوی بلوچ مقطع کارشناسی ارشد و چهار نفر دانشجوی دکتری دانشگاه‌های دولتی بوده‌اند. مقولات محوری شامل چند لایه‌گی و تکرر منابع هویت‌بخشی، نوسان هویتی، رفت و برگشت بین هویت ملی و قومی، برجستگی مؤلفه‌های فرهنگی و فرسایش مؤلفه‌های سیاسی هویت ملی، بازنمایی هویت بلوچی در اندیشه دیگری و دیگری‌سازی؛ گجر و برساخت مرز هویتی است. بستر و منابعی مانند موقعیت مذهبی، موقعیت جغرافیایی و قومی در کنار شرایطی از قبیل احساس تبعیض سیاسی، تبعیض قومیتی، کلیشه‌سازی رسانه‌ای، وضعیت اجتماعی، سیاسی، تصوراتی قالبی منفی پیوند چند جانبه‌ای با مقوله هسته‌ای دیگری‌سازی هویتی سیال دارند.

نتایج حاصل از تحقیق پیمایشی صفا و همکاران (۱۴۰۰) نشان داد ارتباط معناداری بین احساس تبعیض و هویت جمعی جوانان گرد کرمانج وجود دارد ولی تأثیر احساس تبعیض بر هویت جمعی اندک است. در این میان ابعاد تبعیض (رویه‌ای، توزیعی و تعاملی) در جنبه‌های (شناختی، رفتاری و احساسی) ابعاد هویت جمعی (خانوادگی، طبقاتی، دینی، ملی و فراملی) تأثیرگذار هستند؛ از سه جنبه مطرح (شناختی، رفتاری و احساسی) در همه مؤلفه‌ها جنبه احساسی (تعهد) بیشترین سهم را داراست و در میان ابعاد تبعیض، بعد توزیعی بیشترین تأثیر را دارد؛ بنابراین برای تقویت هویت جمعی، توزیع عادلانه و برابر فرصت‌ها ضروری به نظر می‌رسد.

سلطانپور و همکاران (۱۴۰۱) به تحلیل عناصر فرهنگی فردی و زمینه‌ای در شکلگیری هویت قوم ترک آذربایجان با روش کیفی می‌پردازد. براساس تحقیق آنها ۴ بعد جغرافیا، زبان، نگرش فردی و ویژگی‌های زیستی از عناصر مهم فرهنگی تکوین و پایداری هویت قومی ترک می‌باشد. پژوهش‌قادرزاده (۱۴۰۱) به واکاوی شرایط همبستگی در بستر جامعه چندقومی ایران با روش فراترکیب مطالعات موجود پرداخته است. بر اساس این پژوهش، مختصات همبستگی در جامعه‌ی چندقومی ایران، معلول «قرابت‌های بین فرهنگی»، «گسست و عدم شمولیت در سیاست‌های قومی»، «ناپایداری و نامتوازن بودن توسعه»، «ناکارآمدی مدیریت سیاسی اقوام» و «اختلال در شناسایی» است. در این میان «جهانی‌شدن

فرهنگی»، «الگوپذیری از نخبگان قومی»، «ژئوپولتیک مناطق قومی و مداخلات فراملی» و «امتداد قومی» به عنوان شرایط مداخله‌گر به شمار می‌آیند. با وجود آن‌که تنوع قومی و مذهبی به‌مثابه دالّ مرکزی در قانون اساسی به رسمیت شناخته شده است، با این وصف، کارگزاران سیاسی در برهه‌هایی به راهبردهایی متوسل گشته‌اند که رنج اجتماعی و برون‌گرایی را در اجتماعات قومی شکل داده است. عابدینی و همکاران (۱۳۹۵) تحقیقی در مورد رابطه هوش فرهنگی با قوم‌گرایی در بین جوانان تبریزی طراحی نمودند. در این تحقیق آن‌ها به این نتیجه دست یافتند که هر چه افراد از هوش فرهنگی و شناخت و تطابق بیشتری نسبت به فرهنگ‌های دیگر برخوردار باشند، رابطه بهتری با اقوام دیگر خواهند داشت.

اسمولینا (۲۰۲۱) مطالعات بین فرهنگی مرتبط با تفاوت‌های تعلقات قومی در دوره‌های سنی مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. پژوهش وی به ادراکات قومی، ویژگی‌های تمایز قومی و همچنین عوامل اصلی اجتماعی شدن می‌پردازد که بر توسعه هویت قومی در هر دوره سنی تأثیر می‌گذارد. شکل‌گیری هویت قومی با استفاده از روش زندگی‌نامه‌ای «زندگی‌نامه قومی» صورت گرفته شده است. چهار مرحله از شکل‌گیری هویت قومی برجسته می‌شود: سن پیش دبستانی، سن مدرسه ابتدایی، نوجوانی و سن جوانی. در سنین پیش دبستانی ادراکات قومی با بی‌ثباتی مشخص می‌شود و عوامل اجتماعی شدن مانند خانواده و نهادهای پیش دبستانی نقش بسزایی دارند. در سنین دبستان، مدرسه و همسالان نقش مهمی در رشد هویت قومی دارند. مشخصه این دوره پراکندگی ایده‌ها در مورد هویت قومی خود است. در نوجوانی مؤلفه هویت عاطفی بر سایر مؤلفه‌ها غالب است. این مرحله با درک عمیق‌تر از قومیت، اشتراک سرنوشت تاریخی و مذهب مشخص می‌شود. آگاهی از هویت قومی بر اساس صفات متمایز قومی در سنین نوجوانی رخ می‌دهد و در مقایسه با دوره‌های سنی قبلی پایدارترین آن محسوب می‌شود. این دوره سنی با کامل‌ترین سیستم خودآگاهی به عنوان عضوی از جامعه قومی مشخص می‌شود. روند شکل‌گیری هویت قومی به جوانی ختم نمی‌شود، زیرا در دیگر مراحل زندگی فرد می‌توان پرسش‌هایی درباره قومیت مطرح کرد.

رومرو رودریگز و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهش "برساخت هویت‌های فرهنگی در کودکان مهاجر: بررسی قوم‌نگاری مشارکتی" به این نتیجه دست یافتند که ساختن هویت‌های فرهنگی در کودکان مهاجر مستلزم شناخت عمیق تجربیاتی است که در فضاهای مختلف (مدرسه، خانه، مسجد، انجمن‌های محله، نهاد مدنی و...) اتفاق می‌افتد.

همچنین نشان دادند چگونه کلیشه‌های فرهنگی از سنین پایین پیکربندی شده‌اند. نتایج این مطالعه بر سودمندی قوم‌نگاری مشارکتی و تحلیل نشانه‌شناختی چندوجهی برای مطالعه ساخت هویت‌های فرهنگی در دوران کودکی تأکید می‌کند.

شرابی (۲۰۲۲) در کتاب "برساخت هویت‌های قومی" به این موضوع می‌پردازد که چگونه از دهه ۱۹۶۰، گروه‌های مهاجر در اسرائیل هویت قومی خود را با احیای جشنواره‌های قومی خود و تبدیل آنها به بخشی از جامعه اسرائیلی ساختند. برای مهاجران، این جشنواره‌ها به عنوان یک "مراسم بازتعریف" جمعی با تلاقی قومیت، فرهنگ و هویت عمل می‌کنند. آنها همچنین به آنها کمک می‌کنند تا همگرایی فرهنگی و مذهبی را توسعه دهند. رهبران مهاجر از سنت قومی خود به عنوان منبعی برای بسیج سرمایه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی استفاده می‌کنند که نفوذ آنها به جریان اصلی فرهنگی را تسهیل می‌کند.

شرابی (۲۰۲۲) در همین راستا در مقاله تحت عنوان "همزمانی فرهنگی در مراسم‌های تعریف مهاجران ایرانی" بیان می‌کند احیای هویت‌های قومیتی در میان مهاجران پدیده‌ای است که در دوران مدرن و پست مدرن رو به افزایش است. این مطالعه بر اساس روش‌های تحقیق کیفی متنوع، از جمله تحلیل محتوا، مشاهدات مشارکت‌کنندگان و مصاحبه‌های عمیق است که از منظر پدیدارشناسی تحلیل شد. این مقاله تجدید جشن‌های بهار را که جشن‌های سستی بهاری یهودیان ایرانی است، مورد بحث قرار می‌دهد و فرآیندهای منحصر به فرد قوم‌سازی در اسرائیل را برجسته می‌کند. در نهایت به این نتیجه می‌رسد که این مراسم به عنوان یک «مراسم تعریفی» قومی جمعی برای این مهاجران عمل می‌کند، که در آن تلاقی بین قومیت، فرهنگ و هویت صورت می‌گیرد و در آن تلفیق فرهنگی شکل می‌گیرد. مهاجران ایرانی هویتی دوگانه دارند که ریشه در منحصر به فرد بودن قومی از یک سو و اسرائیلی بودن از سوی دیگر دارد که نشأت گرفته از حس دیگری بودن آنهاست. آنها از طریق مراسم آیینی، از حق خود برای غیریت قومی در فضای ملی دفاع کردند.

ساگیلی (۲۰۲۲) مطالعه کیفی مبتنی بر منابع اولیه و ثانویه با هدف بررسی پیدایش قومیت گاگاوز انجام داد. وی به این نتیجه دست یافت در این زمینه، استنباط هویت گاگاوز از طریق زبان و مذهب مطرح می‌شود که در نهایت انتقال فرهنگی را محقق می‌کند، هویت قومی را می‌سازد و تداوم قومی را تضمین می‌کند. اساسی‌ترین شاخص‌های هویت قومی گاگاوزها، به‌ویژه از بعد زبان و مذهب، انجام شده است. وی معتقد است ابعاد قومیت مانند

تاریخ قومی، سرزمین مادری قومی و فرهنگ قومی در مطالعات قومی جایگاه مهمی را به خود اختصاص داده است.

دروسیوتی (۲۰۲۲) در تحقیق تحت عنوان "هژمونی ضد قومی، هویت‌سازی و پیچیدگی‌های سیاسی" بیان می‌کند مطالب آموزشی و کتاب‌های درسی بدون شک از نظر سیاسی عمل می‌کنند و باید در مورد دانشی که می‌سازند و مشروعیت می‌دهند، مورد بررسی قرار گیرند. اما اغلب شامل هژمونی‌های جدید و پیچیدگی‌های سیاسی است که نیاز به بررسی بیشتر دارد. وی با استفاده از تحلیل گفتمان ارنستو لاکلائو و شانتال موفه یکی از این هژمونی‌ها را نقد می‌کند: هژمونی که هویت مدنی را در برابر هویت قومی قرار می‌دهد و برای اولویت دادن به اولی، دومی را غیرسیاسی یا حتی محو می‌کند. وی خوانشی ساختارشکنانه از متن پاپاداکیس (متخصص حوزه قومیت) بعنوان نماینده این هژمونی انجام می‌دهد. این خوانش نشان می‌دهد که پاپاداکیس به طور ضمنی هویت قومی را مقصر رفتار نادرست با دیگری می‌داند، در نتیجه دلبستگی قومی را به‌طور عمده متهم می‌کند. انتقاد پاپاداکیس از عملیات سیاسی مخرب هویت‌های قومی، با هدف متقابل ساخت‌گرایی اجتماعی، به نابودی هویت‌های قومی ختم می‌شود.

مقدم و گری (۲۰۲۲) در تحقیق "پویایی ساخت هویت در میان جوامع قومی در دارفور: دیدگاه تضاد محور" به بررسی پویایی‌های متأثر از درگیری فعلی در ایالت دارفور جنوبی برای ساختن هویت‌های قومی آنها می‌پردازد. داده‌های کیفی از طریق بحث‌های گروهی متمرکز، مصاحبه‌ها و مشاهده در دوره‌ای از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۳ به‌دست آمد. یافته‌ها نشان می‌دهند که اولاً، پویایی‌های بی‌سابقه‌ای در ساخت هویت خرد بین قومی در سراسر منطقه مورد مطالعه وجود داشته است. ثانیاً، در درون این هویت‌های بین‌قومی، هویت‌های درون قومی در حال ظهور نیز وجود داشت - که همگی توسط فرآیندهای قومی‌سازی عمومی جامعه تحریک شده بودند. چهارم، هویت‌های قومی‌زبانی ساخته‌شده از گروهی به گروه دیگر، از «قوی» تا «متوسط» و «ضعیف» بسته به سرزندگی قومی‌زبانی جامعه متفاوت بودند. در این پژوهش عامل اصلی در پیدایش این هویت‌های خرد بین یا درون قومی، درگیری کنونی در دارفور بود.

میخالوا (۲۰۲۲) به پژوهشی در مورد "منبع قومی در ساخت هویت منطقه‌ای توسط رئیس‌جمهور تاتارستان در شبکه‌های اجتماعی" با تحلیل پست‌های اینستاگرام منتشر شده در سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۲۲ و همچنین نشریات رسانه‌ای می‌پردازد. نتایج این پژوهش حاکی

از آن است شبکه‌های اجتماعی بخش مهمی از فرآیندهای مختلف سیاسی هستند که به ساخت مدل‌های ذهنی و کنترل گفتمان عمومی رسمی کمک می‌کنند. این مقاله منبع قومی را به عنوان بخشی از هویت منطقه‌ای نشان می‌دهد که توسط رئیس جمهور تاتارستان در اینستاگرام خود ساخته شده است. اینستاگرام رستم مینیخانوف ثابت کرد که منبع آموزنده‌ای است که امکان شناسایی نگرش‌های اولویت دار به مسائل قومی-فرهنگی محلی را در گفتمان رسمی فراهم می‌کند. محقق بر این باور است که منبع قومی-فرهنگی تعیین کننده فضای سیاسی-اجتماعی منطقه خواهد بود.

گامیو کوئرو و همکاران (۲۰۲۳) بررسی سیستماتیک در مورد نقش ارزش‌های فرهنگی در پاسخ خانواده‌ها به افراد اقلیت جنسی لاتین انجام داد. نتایج این تحقیق نشان داد خانواده‌های افراد اقلیت جنسی ممکن است نقش حمایتی داشته باشند، با این حال، ممکن است به عنوان منبع دیگری برای تبعیض و طرد نیز عمل کنند. باورهای فرهنگی ممکن است بر واکنش اعضای خانواده به تعارضات جنسی تأثیر بگذارد.

مطالعه موردی پارک (۲۰۲۳) با تجربیات چهار دانشجوی دو زبانه کره‌ای-آمریکایی که در کلاس‌های زبان کره‌ای در هاوایی ثبت‌نام کرده‌اند، بر توسعه هویت و تلاش‌های داوطلبانه آنها برای دستیابی به شایستگی زبان میراثی متمرکز است. طبق روایت شرکت‌کنندگان، همه آنها پس از ورود به مدرسه در توانایی‌های زبان میراثی و تغییر زبان از کره‌ای به انگلیسی دچار تفاوت شدند. با این حال، آنها در دوران نوجوانی شروع به بازیابی مهارت‌های زبان میراثی کردند که به دلیل مشارکت داوطلبانه در شیوه‌های صحبت کردن و فرصت‌های فراوان برای یادگیری و صحبت کردن زبان میراثی در خانه و جامعه امکان‌پذیر شد. ارتباطات فراملی با کشور میراث فرهنگی خود، از جمله رسانه‌های کره‌ای و بازدید از کره، در ایجاد انگیزه و تسهیل یادگیری داوطلبانه زبان میراثی آنها کلیدی بود. روایات آنها همچنین نشان می‌دهد که زبان میراثی نقش مهمی در توانایی شرکت‌کنندگان برای ایجاد یک حس قوی از هویت قومی بازی می‌کند، و آنها تمایل داشتند خود را بخشی از دو فرهنگ متمایز ببینند. آنها با هنجارها و ارزش‌های فرهنگ کشور پذیرنده و فرهنگ ملت میراث خود مرتبط بودند. به عنوان فرزندان مهاجر نسل دوم، آنها یاد گرفتند که از دانش دوزبانه و دوفرهنگی خود برای حرکت بین دو فرهنگ به شیوه‌ای انعطاف‌پذیر، هویت‌های ساخته شده و اجتناب از درگیری‌ها و دستیابی به هویت جمعی، همبستگی و عضویت در گروه استفاده کنند.

در ساخت هویت قومی عوامل مختلفی مانند زبان، دین، شیوه‌های فرهنگی و زمینه‌های تاریخی دخیل هستند. مطالعات در مورد گروه‌های قومی مختلف نشان می‌دهد که چگونه افراد و جوامع هویت خود را از طریق خود دسته بندی، احیای فرهنگی و پویایی بین قومی شکل می‌دهند. جشنواره‌های قومی، گفتمان در مورد میراث و آموزش نقش مهمی در تعریف هویت‌های قومی و تقویت احساس تعلق در درون یک گروه ایفا می‌کنند. علاوه بر این، پیامدهای مواد آموزشی و کتاب‌های درسی در مورد هویت قومی، نقش قدرت در ساخت هویت را بیان می‌کند. این پژوهش بطور چندوجهی فرایند ساخت و ساز سیستم معانی دختران از هویت قومی در بسترهای متفاوت کنش متقابل اجتماعی را مورد مذاقه قرار می‌دهد. براساس مدل مفهومی نظریه زمینه‌ای بدست آمده میتوان کنش‌ها، واکنش‌ها، احساسات و سبک مناسبات بین قومی آن‌ها را در موقعیت‌های اجتماعی شناسایی و درک نمود.

۳. مرور نظری

رویکردهای نظری برای مطالعه «هویت قومی» در انسان‌شناسی و قوم‌شناسی فرهنگی مورد بحث قرار می‌گیرد. تئوری‌های ازلی، ابزارگرا و سازه‌گرای به طرق مختلف نقش ویژگی‌های عینی و ذهنی قومیت را تعیین می‌کنند. دیدگاه اولیه در مورد قومیت‌ها به عنوان واحد قومی ارگانیک مبتنی بر تفاوت‌های فرهنگی «اولیه» است. سازه‌گرایان و ابزارگرایان عمدتاً بر سازمان‌دهی اجتماعی تفاوت‌ها و تمایزات قومی مبتنی بر فرآیندهای موقعیتی دربرگیری و طرد تمرکز کرده‌اند. از منظر ساخت‌گرایی، هویت قومی به‌عنوان یک سازه نمادین در نظر گرفته می‌شود - ابداع اجتماعی، گفتمانی ساخته شده و از نظر فرهنگی مشخص شده است. در بررسی هویت قومی، آشکار ساختن ویژگی‌های متمایز خاصی که یک قوم یا دسته‌بندی را از قوم دیگر جدا می‌کند، نقش مهمی ایفا می‌کند. برای این منظور استفاده از روش‌های قوم‌نگاری مقایسه‌ای با هدف شناسایی «مرزهای قومی» و «نشانه‌های قومی» ضروری است (Vnukovich, 2022).

برساخت‌گرایی اجتماعی، و به‌ویژه نظریه گفتمان لاکلاو و موفه، به دلیل درک ضد ذات‌گرایانه‌شان از هویت شهرت دارند. قومیت در نظریه گفتمان امری اجتماعی، جمعی، رابطه‌ای و متغیر بوده که به هویت‌یابی، بازشناسایی خود از دیگری و دلبستگی منجر می‌شود (حسینی و همکاران، ۱۳۹۸). از این رو این گفتمان‌ها به لحاظ نظری برای درک

ساخت هویت اجتماعی و برای ساختارشکنی هویت‌ها مورد استفاده قرار گرفته‌اند. برساخت‌گرایی اجتماعی و نظریه گفتمان لاکلاو و موفه قصد کشف و مبارزه با اتهام‌زنی‌های عمده هویت‌ها را دارند. این عملیات کمک می‌کند تا آشکار سازد چگونه هویت و عاطفه قومی به طور جدانشدنی با نژادپرستی، میهن‌پرستی و آسیب‌شناسی‌های مرتبط در هم آمیخته می‌شود. این نشان می‌دهد که چگونه چنین اتهام‌زنی جدید و هژمونیک می‌خواهد دال خالی همزیستی مسالمت‌آمیز با دیگری را پر کند، اما خطر از بین بردن غیریت را دارد (Drousioti, 2018).

امروزه مبارزه برای ایجاد سرمایه فرهنگی ملی مسلط در بسیاری از دولت-ملت‌ها تشدید می‌شود و روشن است که استراتژی ساختن یک ملت و دولت متحد غیرواقعی است. دلیل اصلی این امر فرآیندهای جهانی شدن است که بر شکل‌گیری هویت قومی و تضعیف دولت-ملت تأثیر می‌گذارد (Bauman, 2000). پروژه ساختن ملت یکپارچه و همگن در جوامع مهاجر، به ویژه در ایالات متحده، تا دهه ۱۹۶۰، اقلیت‌های قومی را ملزم می‌کرد که هویت فرهنگی خود را رها کنند (Huntington, 2004). از دهه ۱۹۶۰، نظریه همسان‌سازی ضعیف شده و تصویری از جامعه‌ای متشکل از موزاییکی از گروه‌های قومی-فرهنگی ترسیم می‌شود که هویت خود را حفظ کرده و بر این اساس در مجموعه اجتماعی ملی شرکت می‌کنند. تعصبات و تبعیض‌ها عوامل عمده‌ای هستند که به نظر آنها شکوفایی هویت قومی را حتی در میان جوانان تشویق می‌کند. آلبا و نی ادعا کردند که به دلیل افزایش آگاهی از حقوق شهروندی، بیداری برای حفظ تفاوت‌ها و قومیت‌ها رخ داد و بیان هویت قومی بعنوان روشی برای سازگاری ظهور پیدا کرد (Darieva, 2011).

نظریه بوردیو (۱۹۹۳)، مبارزه برای سرمایه نمادین به عنوان مبارزه‌ای پویا بین محافظه‌کارانی که نگرش مسلط دارند و تازه واردانی که این نگرش را ضعیف می‌کنند و می‌خواهند سهم عادلانه خود را از کنترل در "میدان" دریافت کنند، به تصویر می‌کشد. در نتیجه، مرکز مسلط در بیشتر کشورهای چندفرهنگی ناهمگن شده است و مرزهای آن در حال از دست دادن استحکام خود هستند. گروه‌های اقلیت به سمت مرکز فرهنگی حرکت می‌کنند و خواستار گسترش مجموعه تعاریف مسلط هستند. همزمان، فرآیندهای جدایی و همچنین وسوسه‌هایی برای تقویت مرزهای گروه به منظور محافظت از هویت آنها در حال وقوع است. گروه‌های اقلیت بر اساس علایق، انواع سرمایه (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و

نمادین) و قدرت چانه زنی خود که به اندازه گروه مربوط می شود، برای به رسمیت شناختن و تعلق مبارزه می کنند.

بر اساس مدل اریکسونی، هویت فرد با افزایش سن شکل می گیرد و از کودکی از طریق مشاهده و تأمل شروع می شود و در نوجوانی/جوانی-بزرگسالی با کسب وضوح، یعنی کسب هویت واضح و ثابت خود به اوج خود می رسد. مدل وضعیت هویت مارسیا برای عملیاتی کردن شکل گیری هویت خود اریکسونی استفاده شد. بر اساس این مدل، هویت با دو فرآیند شکل می گیرد: (۱) کاوش: کاوش و آزمایش با باورهای مختلف. و (۲) تعهد: انتخاب مجموعه معینی از باورها به عنوان راهنمای زندگی. بر اساس میزان اکتشاف/تعهد فرد به هویت، انواع وضعیت هویت ممکن است چهار نوع باشد: (۱) انتشار، که با کاوش کم و تعهد کم به هویت نشان داده می شود. (۲) سلب مالکیت، که با اکتشاف کم و تعهد زیاد به هویت نشان داده شده است. (۳) تعلیق، با کاوش زیاد و تعهد کم به هویت نشان داده شده است. و (۴) دستاورد، که با کاوش زیاد و تعهد بالا به هویت نشان داده شده است (Supratiknya, 2019).

۴. روش پژوهش

این تحقیق به دنبال مطالعه زمینه‌های برساخت هویت قومی در بین دانشجویان دختر دانشگاه سیستان و بلوچستان است. به دلیل حساسیت موقعیت جامعه‌ی مورد مطالعه و ضرورت کسب اطلاعات عمیق و واقعی، از روش‌شناسی نظریه‌ی زمینه‌ای برای کشف مدل مفهومی ذیل این فرایند کیفی بر پایی دیدگاه مشارکت‌کنندگان استفاده شد. در واقع، محقق نظریه‌ی زمینه‌ای به دنبال تولید نظریه‌ای در بررسی و مطالعه‌ی کسانی است که در فرایند کنش یا تعامل مشابهی درگیرند (اشتراوس و کوربین، ۱۳۹۰). برای انتخاب مشارکت‌کنندگان از روش نمونه‌گیری نظری و حداکثر تنوع (مذهب و قومیت) استفاده شده است.

گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختار یافته در سال ۱۴۰۲ طی یک بازه زمانی ۴ ماهه انجام پذیرفته است. مصاحبه‌ها در محیط دانشگاه انجام شده و مصاحبه‌ها بین ۱ الی ۲ ساعت طول کشیده‌اند. همکاری مشارکت‌کنندگان در مصاحبه، با کسب رضایت‌شان انجام شد و در ابتدای مصاحبه تمامی حقوق به مشارکت‌کنندگان توضیح داده شده و سپس با رضایت آن‌ها مصاحبه آغاز شد. ابتدا از مشارکت‌کنندگان خواسته شد

دیدگاه و تعریف خود را از هویت قومی بیان کرده و تجربه خود را در مورد تشابهات و تمایزات قومی شرح دهند. همچنین در مورد شرایط مختلفی _مانند فرهنگ، تعاملات خانوادگی و اجتماعی، رسانه‌ها، محیط آموزشی، واکنش آنها در برخورد با سایر اقوام و پیامدهای آن در این شرایط سوال شد. نمونه‌ی این تحقیق پس از مصاحبه با ۱۸ نفر به اشباع نظری رسید. در فرایند انجام مصاحبه‌ها و تحلیل آنها پژوهشگر از مصاحبه نفر سیزدهم به بعد متوجه تکرار و انباشت اطلاعات از سوی مشارکت‌کنندگان مختلف شد. همچنین، ۵ مصاحبه با افراد متفاوت دیگر جهت اطمینان و تکمیل ابعاد و دسته‌بندی مقولات انجام گرفت.

در این روش، طی فرایندی رفت‌و برگشتی به تدریج از دل کدها، مفاهیم و از دل مفاهیم، مقوله‌ها و از دل مقوله‌ها، مدل مفهومی بیرون می‌آید. برای تحلیل داده‌ها بر اساس روش تحلیل اشتراوس و کوربین سه مرحله‌ی کدگذاری انجام شد: ۱- کدگذاری باز؛ ۲- کدگذاری محوری؛ ۳- کدگذاری گزینشی.

در کدگذاری باز، متن مصاحبه‌ها چندین بار خوانده و مفاهیم اولیه از جملات معنی‌دار استخراج شد. مفاهیم در کدگذاری محوری در مقوله‌ی فرعی و مقوله‌ی اصلی و انتزاعی‌تر تلفیق شدند. در نهایت یک مقوله‌ی هسته‌ای نهایی «تعاملات درون و برون قومی در میدان اجتماعی» که جامع و چکیده‌ای از تمامی مقولات اصلی و تحلیل داستانی از فرایند داده‌هاست استخراج شد.

در این پژوهش، از راهبردهای اعتبار پاسخ‌گو و مقایسه‌های تحلیلی برای اثبات قابلیت اعتماد و افزایش باورپذیری براساس نظریه‌ی زمینه‌ای اشتراوس و کوربین استفاده شده است. بعد از تحلیل اطلاعات، متن مصاحبه و تحلیل آن با تعدادی از مشارکت‌کنندگان مطرح شد تا اطمینان لازم بدست آید که خلاصه‌ی دقیق و کاملی از مباحث تهیه شده و نظرات و نکاتی که مشارکت‌کنندگان بر آن تأکید داشته‌اند، در تحلیل اطلاعات، برجسته شده است. همچنین محقق در مراحل مختلف جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات، به پیش‌فرض‌های روش‌شناسی، سؤالات اساسی تحقیق و داده‌ها رجوع کرده و ساخت‌بندی مقولات و مدل پارادایمی را با داده‌های خام مقایسه کرد تا از صحت یافته‌های تحقیق به دست آمده اطمینان حاصل کند.

در این پژوهش با ۱۸ نفر از دختران دانشجو ۲۰ تا ۳۲ ساله در مقاطع تحصیلی مختلف کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری مصاحبه صورت گرفت. ۱۰ نفر از مشارکت‌کنندگان

۲۲۲ جامعه‌پژوهی فرهنگی، سال ۱۶، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۴

مجرد و ۸ نفر متاهل بودند. از مشارکت‌کنندگان این تحقیق ۹ نفر بلوچ و اهل سنت و ۹ نفر فارس و شیعه بودند.

جدول ۱. ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان

کد	سن	مذهب	تحصیلات پدر	تحصیلات مادر	مقطع تحصیلی	قومیت	وضعیت تاهل
۱	۲۱	تسنن	بیسواد	بیسواد	لیسانس	بلوچ	مجرد
۲	۲۶	شیعه	دیپلم	سیکل	لیسانس	فارس	مجرد
۳	۲۴	شیعه	لیسانس	لیسانس	لیسانس	فارس	متاهل
۴	۲۰	تسنن	ابتدایی	سواد قرآنی	لیسانس	بلوچ	متاهل
۵	۲۲	تسنن	سواد خواندن و نوشتن	سواد خواندن و نوشتن	لیسانس	بلوچ	متاهل
۶	۲۳	شیعه	بیسواد	بیسواد	لیسانس	فارس	مجرد
۷	۲۲	شیعه	بیسواد	بیسواد	لیسانس	فارس	مجرد
۸	۲۲	شیعه	لیسانس	لیسانس	لیسانس	فارس	مجرد
۹	۲۲	تسنن	بیسواد	بیسواد	فوق دیپلم	بلوچ	مجرد
۱۰	۳۰	تسنن	ابتدایی	نهضت	کارشناسی ارشد	بلوچ	مجرد
۱۱	۲۲	تسنن	ابتدایی	راهنمایی	لیسانس	بلوچ	مجرد
۱۲	۲۵	تسنن	ابتدایی	ابتدایی	لیسانس	بلوچ	متاهل
۱۳	۲۲	شیعه	ابتدایی	ابتدایی	لیسانس	فارس	مجرد
۱۴	۲۶	تسنن	دیپلم	ابتدایی	کارشناسی ارشد	بلوچ	متاهل
۱۵	۳۰	شیعه	دیپلم	دیپلم	دکتری	فارس	متاهل
۱۶	۲۳	تسنن	ابتدایی	بیسواد	فوق دیپلم	بلوچ	متاهل
۱۷	۲۲	شیعه	بیسواد	بیسواد	لیسانس	فارس	مجرد
۱۸	۳۲	شیعه	دیپلم	ابتدایی	دکتری	فارس	متاهل

۵. یافته‌های تحقیق

در فرایند گردآوری و تحلیل اطلاعات این پژوهش، ۱۳۳ مفهوم، ۲۷ مقوله فرعی، ۸ مقوله اصلی و ۳ مقوله هسته‌ای از درون گفته‌های مشارکت‌کنندگان استنباط گردید. پدیده محوری این پژوهش "درون و برون سازی هویت قومی" است که از درون ۳ مقوله هسته‌ای ۱- برساخت هویت قومی خاص از دیگری، ۲- فرهنگ پذیری تعاملات قومی و

۳- احساسات قومی "استخراج گردید. در حقیقت دختران دانشجو در بسترهای مختلف اجتماعی نظیر خانواده، مدرسه، دانشگاه و فضای رسانه‌ای با الگوهای متفاوتی از تعامل با اقوام دیگر روبه‌رو می‌شوند که موجب درونی شدن هویت قومی خاص و عام در آنها می‌شود و این هویت قومی در تعاملات آنها به اشکال متنوع احساسی برون‌سازی می‌شود. هریک از این مقوله‌های هسته‌ای از مقوله‌های اصلی، مقولات فرعی و مفاهیم متعدد و متنوعی به‌دست آمده که در ادامه و جدول شماره ۲ تشریح می‌گردد.

مقوله هسته‌ای "فرهنگ پذیری تعاملات قومی" بستر شکلگیری پدیده محوری "درون و برون سازی هویت قومی" است. مقوله هسته‌ای "فرهنگ پذیری تعاملات قومی" از ۳ مقوله اصلی "الگوپردازی از والدین در تعامل با اقوام دیگر" بعنوان شرایط علی، "تعاملات بین اقوام در فضای آموزشی و کاهش پیش‌داوری‌های قومیتی" بعنوان شرایط زمینه‌ای، "تعاملات بین قومی در فضای رسانه‌ای و مجازی" بعنوان شرایط مداخله‌گر تشکیل می‌گردد.

مقوله هسته‌ای بعدی "برساخت هویت قومی خاص از دیگری" واکنش و راهبرد دختران دانشجو نسبت به پدیده محوری "درون و برون سازی هویت قومی" در بسترهای فرهنگ‌پذیری تعاملات قومی است. مقوله هسته‌ای "برساخت هویت قومی خاص از دیگری" از دو مقوله اصلی "حفظ فاصله اجتماعی با اقوام دیگر" و "احساس تعلق به نمادهای فرهنگی و مرزبندی قومی" بدست آمد.

مقوله هسته‌ای "احساسات قومی" بعنوان پیامد فرایند شکل‌گیری پدیده محوری "درون سازی و برون سازی هویت قومی" شناخته شد. راهبرد برساخت هویت قومی خاص از دیگری به طیف متنوعی از احساسات اجتماعی بین اقوام در ۳ مقوله اصلی "پیوند عاطفی، از هم گسیختگی عاطفی و احساسات قوم‌گرایانه" ختم گردید.

۱.۵ شرایط علی: الگوپردازی از والدین در تعامل با اقوام دیگر

هویت قومی افراد ابتدا بصورت انتسابی براساس هویت والدین تعیین می‌شود. رفتارها و نگرش والدین نسبت به اقوام دیگر در برساخت هویت قومی فرزندان نقش مهمی دارد. مقوله اصلی "الگوپردازی از والدین در تعامل با اقوام دیگر" به کمک مقولات فرعی چون «سبک تعاملی خانواده در برخورد با اقوام دیگر/ منع تعاملات بین قومی توسط خانواده/ انتقال کلیشه‌های قومیتی والدین به فرزندان» استخراج گردید.

مفهوم "راحت تعامل برقرار کردن والدین با اقوام دیگر" معرف مقوله فرعی "سبک تعاملی خانواده در برخورد با اقوام دیگر" است و در این زمینه مشارکت‌کننده شماره ۱ (بلوچ) می‌گوید:

«خانواده من با اقوام مختلفی رفت و آمد دارند بدون توجه به این که از چه طبقه‌ای هستند و این باعث شده که من با اقوام مختلف دیگر خیلی راحت بتوانم ارتباط برقرار کنم».

مشارکت‌کننده ۱۶ (بلوچ) در مورد مفهوم اولیه "عدم سازش والدین با اقوام دیگر بدلیل تفاوت فرهنگی" بعنوان یکی از مفاهیم تشکیل دهنده‌ی مقوله فرعی "منع تعاملات بین قومی توسط خانواده چنین اظهار می‌کند: «والدین با اقوام دیگر ارتباط برقرار نمیکنند چون فکر می‌کنند شاید نتوان با عقاید و آداب رسوم اقوام دیگر کنار بیان».

مشارکت‌کننده شماره ۲ (فارس) در رابطه با مفهوم "تکرار برتری قوم خود بر دیگری توسط والدین" در زیر مجموعه مقوله فرعی "انتقال کلیشه‌های قومیتی والدین به فرزندان" می‌گوید: «والدین نقش بسیار زیادی در طرز فکر ما دارند. خانواده من همیشه میگفتن قوم ... بر بعضی از اقوام برتری دارد، تا جایی که من خودم به این حرف اشتباه یقین پیدا کردم».

۲.۵ شرایط زمینه‌ای: تعامل بین اقوام در فضای آموزشی و کاهش پیش‌داوری‌های قومیتی

مقوله اصلی "تعامل بین اقوام در فضای آموزشی و کاهش پیش‌داوری‌های قومیتی" از مقولات فرعی مانند «برخوردهای دوگانه تبعیض‌آمیز و برابرگرایانه بین قومی در بستر آموزشی/ گسترش شناخت و تعاملات مثبت بین قومی در بستر آموزشی/ نقش الگوهای آموزشی در اصلاح کلیشه‌های قومیتی» تشکیل شده است. این مقوله نشان می‌دهد تغییر نگرش، گسترش تعاملات اقوام مختلف با یکدیگر و الگوبرداری رفتاری از گروه‌های مرجع علمی در کاهش پیش‌داوری‌های قومیتی و تعاملات بین قومی در بستر چندفرهنگی آموزشی دانشگاه و مدرسه نقش دارد.

مشارکت‌کننده شماره ۵ (بلوچ) در رابطه با شناخت مثبت به سایر اقوام پیدا کردن در مدرسه و دانشگاه می‌گوید: «در مدرسه و دانشگاه دیدگاه مثبت تری نسبت به دیگر اقوام پیدا کردم، شباهت و تفاوت آنها با رسم و رسوم اقوام خود شناخت پیدا کردم».

مشارکت‌کننده شماره ۱۰ (بلوچ) در مورد مفهوم تغییر نگرش با رفتار انسانی اساتید و آشنایی با سایر اقوام در دانشگاه توضیح می‌دهد: «در دانشگاه با افراد سایر اقوام و استان‌ها آشنا شدم و دوستی و نشست و برخاست با آنها در نوع نگرشم نسبت به قبل تغییراتی ایجاد کرد، اساتید و نحوه برخورد با دانشجویان فارغ از این که از چه قومی هستند به وجود انسانیت، دلگرم کرد» یا مشارکت‌کننده شماره ۲ (فارس) می‌گوید: "معلمم درس خوبی در رابطه با سایر اقوام و طوایف به من داد".

۳.۵ شرایط مداخله‌گر: تعاملات بین قومی در فضای رسانه‌ای و مجازی

امروزه رسانه‌های اجتماعی آنلاین یکی از بسترهای مهم است که امکان تعامل بین افراد از فرهنگ‌های مختلف در سرتاسر دنیا را فراهم می‌سازد. بخصوص اینکه نوجوانان و جوانان بیشترین کاربران رسانه‌های اجتماعی را تشکیل می‌دهند. بنابراین استفاده از ظرفیت‌های ویژه فضای مجازی و رسانه‌ای در بافت چندفرهنگی و سستی نظیر استان سیستان و بلوچستان به برقراری تعاملات بین و درون قومی کمک زیادی می‌کند. این مقوله اصلی از مقولات فرعی مانند «نقش رسانه‌ها در تغییر کلیشه‌های قومیتی / نقش رسانه در گسترش تعامل بین اقوام / تبادل بین فرهنگی قومیتی در بستر رسانه» تشکیل شده است.

مشارکت‌کننده شماره ۳ (فارس) در مورد مفهوم معرفی فرهنگ‌های مختلف از طریق رسانه‌های اجتماعی می‌گوید: «به نظر من عصر جدید و حال، عصر تکنولوژی هست و هرکس با هر عقیده‌ای زندگی شخصی و مجازی خود را یکی می‌کنند. خیلی‌ها ممکن است اسلام را نشناسند و این برای همه اقوام و دین‌ها هست بنظرم فضای مجازی تاثیر زیادی در ترویج هر فرهنگ و اعتقادی دارد البته بسته به تعداد کاربران فعال در آن زمینه نیز هست».

مشارکت‌کننده شماره ۱۰ (بلوچ) در رابطه با تغییر نظر منفی در مورد یک قومیت می‌گوید: «در گروه‌های تلگرام، پیج‌های اینستاگرام به عنوان نماینده قوم بلوچ از محاسن بلوچ و تمدن دیرینه و اخلاق خوب و خون گرمی مردم سخن گفته‌ام و نظر سایر مردم را نسبت به اینکه بلوچ سرکش و یاغی است و امنیت در سیستان و بلوچستان صفر است را به نوبه خود تا حدودی از حالت اطمینان‌شان به شنیده‌ها اندکی دور کرده‌ام».

۴.۵ راهبردها: برساخت هویت قومی خاص از دیگری

دانشجویان دختر در چنین شرایطی و برخورد با پدیده محوری هویت قومی خاص خود را برساخت می‌کنند که آنها را از هویت دیگری متمایز می‌سازد. این مقوله از مقولات فرعی جزئی‌تری مانند «حفظ فاصله اجتماعی با اقوام دیگر» و «احساس تعلق به نمادهای فرهنگی و مرزبندی‌های قومی» تشکیل شده است. در حقیقت در تعامل با سایر اقوام در بسترهای مختلف اجتماعی افراد تمایزات بین قومی و تشابهات درون قومی را شناسایی می‌کنند و براساس این تعاملات هویت قومی خاص از دیگری را برساخت می‌کنند.

الف) حفظ فاصله اجتماعی با اقوام دیگر

این مقوله از مفاهیمی چون «منع هنجاری ازدواج بین مذهبی و قومی/ ناخوشایندی تفاوت‌های فرهنگی و ترجیح تعامل عادی/ فاصله‌گذاری و تضاد با اقوام دیگر» برساخت شده است. این مقوله به توضیح این مطلب می‌پردازد که اقوام مختلف در سطوح مختلف با یکدیگر تعامل برقرار نموده و از این طریق فاصله اجتماعی خود را با اقوام دیگر حفظ می‌کنند، به گونه‌ای که نوع تعاملات نمایشگر میزان هویت قومی آنها است.

مشارکت‌کننده شماره ۱۰ (بلوچ) در زمینه مفهوم منع هنجاری ازدواج با سایر اقوام و نژادها می‌گوید: «از آنجا که اکثر خانواده‌های سیستان و بلوچستان سنی و مذهبی هستند باید‌ها و نبایدهایی در ارتباط با ازدواج دختر و پسر با سایر اقوام و نژادها دارند». مشارکت‌کننده شماره ۷ (فارس) در مورد مفهوم احتمال تضاد و جدایی بین دو نژاد و مذهب متفاوت چنین توضیح می‌دهد: «اگر دو قوم و مذهب در یک محل وجود داشته باشد ممکن است بین آنان مشکلاتی به وجود آید. افراد سفید پوست افرادی نژاد پرست هستند و با افراد سیاه پوست رابطه‌ی خاصی ندارند».

ب) احساس تعلق به نمادهای فرهنگی و مرزبندی‌های قومی

مقولات فرعی مانند «تعلق به آداب و رسوم قومی خود/ تمایزگذاری زبانی در تعاملات قومی/ احساس افتخار به فرهنگ قومی/ منش قومیتی متمایز/ تولید و مصرف کالاهای فرهنگی مخصوص قوم خود/ تعلق و تمایز مذهبی بین اقوام» نشان دهنده‌ی نقش نمادهای فرهنگی در مرزبندی‌های بین قومی است و ذیل ابعاد هویت قومی خاص قرار می‌گیرد.

مشارکت‌کننده شماره ۱ (بلوچ) در مورد تعلق به آداب و رسوم قومی خود می‌گوید: «زبان، پوشش، آداب و رسوم و مذهب من مرز رابطه من را با سایر اقوام مشخص میکند». مشارکت‌کننده شماره ۱۳ (فارس) در زمینه زبان متفاوت و سختی ارتباط گیری می‌گوید: «در محل ما چیزی که تفاوت را بیشتر آشکار می‌کند در واقع زبان متفاوت هر یک از اقوام هست که در یک جا زندگی می‌کنیم و ارتباط با آنها سخت است. مثلاً وقتی که در جمع دوستانم با زبان خاص خودشان را حرف می‌زنند متوجه منظورشان نمی‌شوم». مشارکت‌کننده شماره ۱۸ (فارس) در زمینه اهمیت زبان در برخوردهای قومی بازاریان بیان نمود: "وقتی با دوستان از اقوام دیگر به بازار می‌روم، بازاریان به آنها بخاطر شناسایی زبان مشترکشان اجناس را ارزاتر می‌دهند". مشارکت‌کننده شماره ۹ (بلوچ) حس افتخار قومی را چنین ابراز می‌کند: «بودن تو این قوم و نژاد رفتارهای که از این قوم به ارث بردم باعث افتخارم هست. بعضی رفتارها و قوانینی که تو قوم هست احساس خوشایندی بهم دست می‌دهد». مشارکت‌کننده ۱۶ (بلوچ) منش قومی متمایز را با مفهوم مرزبندی اجتماعی براساس سبک زندگی ساده و مودبانه نشان می‌دهد: «ارزش و باورهای زیادی هست که مرز من رو با افراد و اقوام دیگه مشخص می‌کنه مثلاً همین ساده زندگی کردن، حسرت زندگی دیگران رو نخوردن، همین ادبی که بهم یاد دادن، بی توقع زندگی کردن حریص نبودن در مال، افتخار به قوم و نژادم و بعضی باورهای که در زندگیم دارم که شاید به نظر خیلیا خنده‌دار بیاد». مشارکت‌کنندگان ۱۸ (فارس) و ۱ (بلوچ) در مورد تولید کالاهای فرهنگی برای مصرف شخصی، هدیه و فروش چنین بیان می‌کنند: "یکی از دوستانم که از اقوام دیگر بود برای من یک شال سوزن دوزی شده با دستان خودش دوخت و به من هدیه کرد"، "من و خواهرم در خانه با هنر سوزن دوزی کار می‌کنیم و از این طریق کسب درآمد می‌کنیم، علاقه دارم هنر سوزن دوزی قوم خودم را در اینستاگرام تبلیغ کنم".

۵.۵ پیامدها: احساسات قومی

فرایند اجتماعی برساخت پدیده محوری درون و برون سازی هویت قومی و راهبرد برساخت هویت قومی خاص دانشجویان دختر در جامعه‌ی چندفرهنگی به پیامد احساسات قومی نظیر «از هم گسیختگی عاطفی بین قومی»، «حس قوم‌گرایی» و «پیوند عاطفی بین قومی» ختم می‌شود.

الف) از هم گسیختگی عاطفی بین قومی

مشارکت‌کنندگان این پژوهش تجارب احساسی منفی و واگرایی بین اقوام را به اشکال مختلف در مقولات فرعی مانند «بروز خشونت در دفاع از ناموس»، «احساس منفی از پیش داوری‌های توهین آمیز قومی» و «احساس حقارت ناشی از مقایسه بین اقوام» و «احساس خشم از بی عدالتی اجتماعی» ابراز کردند.

مشارکت‌کننده شماره ۱۱ (بلوچ) در زمینه بروز خشونت در دفاع از ناموس می‌گوید: «مسائل ناموسی، بیشترین عامل اختلاف قومی همچنین کشتن افراد یک قوم توسط قوم دیگر است».

مشارکت‌کننده شماره ۱۴ (بلوچ) در مورد ناراحتی شدید از توهین و دفاع از هویت قومی می‌گوید: «از توهین به قومیت خیلی ناراحت شدم سعی کردم از خودم و قومیتم دفاع کنم، از طرف دوستان توهین شد احساس خیلی بدی کردم که چرا به اصلم توهین کردند، از آن دوست پرسیدم به چه علت به من و آداب و رسوم توهین کردید».

مشارکت‌کننده شماره ۱۳ (فارس) در مورد نگاه تحقیرآمیز و نادرست دیگری به قوم خود می‌گوید: «احساس بد و تاسف از این جهت که فرهنگ ما رو نمی‌شناسند و فرهنگ ما را پست و خارج از ایران می‌دانند در حالی که فرهنگ خودشان را برتر می‌دانند که در واقع فرهنگ متفاوتی دارند. شخصی بوده که فرهنگ متفاوتی از ما داشته و در حال شناختی از فرهنگ ما داشته و برداشت اشتباهی از فرهنگ و قومیت من داشته است». مشارکت‌کننده شماره ۱۱ (بلوچ) در مورد احساس حقارت از عدم پیشرفت علمی و غبطه به کیفیت زندگی بهتر اقوام دیگر می‌گوید: «وقتی به اقوام دیگر می‌نگرم می‌بنم بعضی اقوام به تحصیلات دید وسیعتری دارند و برای رسیدن به مدارج علمی و فرهنگی تلاش میکردند از این حیث قوم خودم را کمتر از آنها میدیدم چرا که بطور عینی شاهد زندگی خوب و رو به سامان آنها بودم و بحال خوب آنها غبطه میخوردم».

مشارکت‌کننده شماره ۱۲ (بلوچ) در مورد تقسیم عادلانه فرصت‌های اجتماعی و اختلافات قومی می‌گوید: «بنظرم چون بیشتر اختلافات بر سر زمین‌های کشاورزی است باید یک تقسیم عادلانه بوجود آید تا از اینهمه جنگ و جدل جلوگیری شود، بنظرم اگر توجه بیشتری به این اقوام میشد بیشتر این اختلافات بیجا از بین میرفت، اگر همه چیز بصورت عادلانه تقسیم شود دیگر از درگیری نیز خبری نیست یا بیشتر زمینه را برای تحصیل هرکدام از قوم‌ها فراهم کرد تا دیگر بدنبال درگیری نروند و بفکر شغل خوبی

باشند». مشارکت‌کننده شماره ۹ (بلوچ) در مورد تجربه احساس بی‌عدالتی و از بین رفتن اعتماد به سایر اقوام چنین بیان می‌کند: «خیلی جاها افرادی که با پارتی و زیرمیزی دادن به جای میرسن و افرادی مثل ما که نه پارتی داریم و نه پولی برا زیرمیزی دادن و خیلی جاهای دیگه... با کارهای بی‌انصافانه خود باعث شدن اعتماد خودمونو نسبت به قوم و افراد دیگه از دست بدیم چون دیگه اعتمادی نسبت به هیچ قوم نمیتونیم داشته باشیم».

ب) حس قوم‌گرایی

مقولات فرعی شامل «حس همدردی و حمایت در اعضای یک قوم» و «خودشیفتگی فرهنگی-قومی» بیانگر گرایش به قومیت خود و احساس قوم‌گرایی است.

مشارکت‌کننده شماره ۱۵ (فارس) حس همدردی و کمک به بهبود وضعیت هم‌قوم را چنین ابراز می‌کند: «یاری رساندن در مشکلات و همدردی در غم بین قوم ما مشترک است که باعث زود سرپا شدن طرف مقابل میشود». مشارکت‌کننده شماره ۱۱ (بلوچ) در زمینه حمایت در شرایط سخت زندگی و ایجاد همبستگی قومی می‌گوید: «حس کمک کردن در سختی‌ها، مراسم‌های عزاء و عروسی شرایط چون احساس ناتوانی حل کردن مشکلات همه مردم در حد توان خود (کمک کردن بدون انتظار) در قوم ما وجود دارد و پیامد‌های چون حس همبستگی دارد».

مشارکت‌کننده شماره ۱۳ (فارس) خودشیفتگی قومی را چنین توضیح می‌دهد: «اختلافات قومی به خاطر ویژگی خاصی نیست در واقع به این خاطر که خودشان را برتر می‌دونن که میگن فرهنگشون از همه بالاتره به همین خاطر از اقوام دیگه خودشان را برتر می‌دانند».

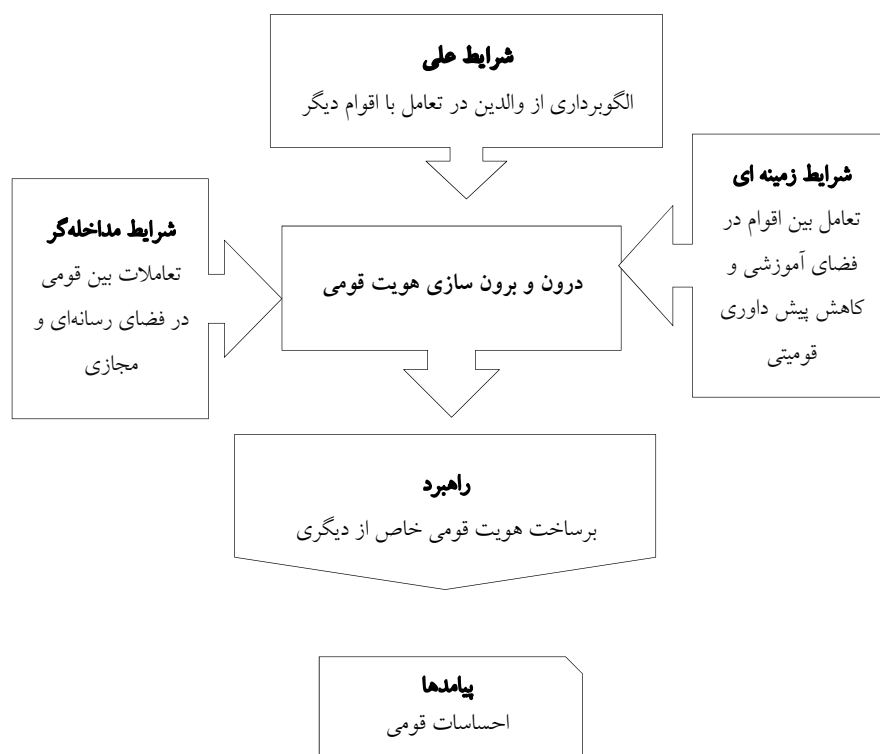
ج) پیوند عاطفی بین قومی

«احساسات انسان دوستانه به همه اقوام»، «احترام به تفاوت‌های فرهنگی» و «احساس امنیت در سایه همبستگی بین اقوام» مفاهیمی است که نشانگر پیوند عاطفی بین اقوام در نمونه تحقیق است.

مشارکت‌کننده شماره ۱ (بلوچ) در مورد حس انسان دوستی بدلیل اعتقاد به برابری می‌گوید: «نسبت به سایر اقوام حس انسان دوستی دارم چون همه برابر باید باشند. اگر برتر بودن می‌خواهیم ما هم مثل آنها باشیم و اگر پایین تر بودن می‌خواهیم آنها مثل ما باشند».

مشارکت‌کننده شماره ۴ (بلوچ) به احترام به تفاوت‌های فرهنگی اشاره می‌کند: «تفاوت‌هایی وجود دارد اما میتوان با احترام گذاشتن به عقاید همدیگر ارتباط خوبی باهم داشت».

مشارکت‌کننده شماره ۶ (فارس) در زمینه حس میهن پرستی در زمان جنگ و اتحاد و امنیت ناشی از آن چنین بیان می‌کند: «حس مشترک میهن پرستی در زمان جنگ همه با هم دست به دست هم دادند برای آزادی کشور و پیامد آن احساس امنیت و آرامش است».

نمودار ۱. مدل پارادایمی تحقیق

جدول ۲. تحلیل مقولات فرعی، اصلی و هسته‌ای تحقیق

عناصر مدل	مقولات هسته‌ای	مقولات اصلی	مقولات فرعی	مفاهیم اولیه
منع	منع ازدواج	منع ازدواج	منع ازدواج بین مذهبی و قومی	منع هنجاری ازدواج با سایر اقوام و نژادها/ارتباط در حد رفت و آمد و عدم امکان ازدواج دو قوم متفاوت/کسر شأن دانستن و منع ازدواج با نژاد پایبتر/منع ازدواج بین مذهبی و طرد قومیتی/عدم امکان ازدواج دو قوم متفاوت/خودداری جدی از ازدواج با نژاد و عقاید دینی متفاوت/منع هنجاری ازدواج بین مذهبی و قومی

برساخت هویت قومی در دانشجویان دختر دانشگاه سیستان و بلوچستان (الهام شیردل) ۲۳۱

عناصر مدل	مقولات هسته‌ای	مقولات اصلی	مقولات فرعی	مفاهیم اولیه
			ناخوشایندی تفاوت‌های فرهنگی و ترجیح تعامل عادی	تعامل کاری و معمولی با سایر اقوام بدلیل عدم علاقه به آداب و رسوم متفاوت سایر اقوام/تعامل دوستانه عادی با رعایت چهارچوب/رابطه براساس تعریف عرفی از قوم دیگر/ تعامل معمولی بدلیل تفاوت اعتقادی و رسوم/ تعامل در سطح رفت و آمد/ ارتباط سطحی و ضروری با اقوام دیگر/ تعامل بیشتر و راحتتر با اقوام هم مذهب و قوم مشترک خود
			فاصله‌گذاری و تضاد با اقوام دیگر	فاصله بین اقوام بدلیل عدم شناخت و اختلاف/ پرهیز از صمیمی شدن و سو استفاده از اعتماد/احساس فاصله بین اقوام بدلیل عدم شناخت و اختلافات و آرزوی پیوند بین اقوام/کنار هم زندگی کردن خوشاوندان و عدم جدایی آنها به خواست پدربزرگ/ احتمال تضاد و جدایی بین دو نژاد و مذهب متفاوت/ دوستی تا رخ ندادن اختلاف بین قومی
		احساس نفوذ به نژادهای فرهنگی و مرزبندی قومی	تعلق به آداب و رسوم قومی خود	مرزبندی تعامل بر اساس نشانه‌های قومیتی/ پابندی هر قوم به آداب و رسوم خاص خود/ تلاش برای حفظ ارزش‌های بلوچی و تحویل نسل مفید به جامعه/ معرفی آداب و رسوم قومی از طریق شبکه‌های مجازی
			تمایزگذاری زبانی در تعاملات قومی	زبان متفاوت در هر قوم و سختی ارتباط گیری/ صحبت کردن اقوام به زبان خاص خود در جمع و عدم درک منظور آنها/ تمایل به مکالمه با همزبان خود در محیط‌های رسمی و غیر رسمی/شناسایی اقوام براساس تفاوت در لحن و لهجه/بیان تکه‌های کلامی سرکلاس به زبان خود/ برخورد متفاوت بازاریان با همزبان‌های خود
			احساس افتخار به فرهنگ قومی	احساس برتری قومی بدلیل اصیل دانستن فرهنگ قوم خود/ احساس افتخار به فرهنگ غنی و اقوام غیور در وطن/ افتخار به ارث رفتاری از قوم/افتخار به قومیت
			منش قومیتی متمایز	مرزبندی اجتماعی براساس سبک زندگی ساده و مودبانه/ صله رحم و احترام به ریش سفیدان بعنوان ارزش شاخص قومی/ خونگرم و مردمی بودن قوم و نیکنامی/ صداقت بعنوان اعتبار قومیتی
			تولید و مصرف کالاهای فرهنگی مخصوص قوم خود	گذراندن اوقات فراغت در خانه با سوزن دوزی/ تبلیغ لباس سوزن دوزی بلوچی برای فروش در اینستاگرام/ معرفی پوشش زنان قوم در فضای مجازی/تفاوت پوشش با ظاهرشدن در مکان عمومی و توجه سایر اقوام/ معرفی و فروش کالاهای فرهنگی در جشنواره ها و نمایشگاه‌ها/تفاوت پوشش بین اقوام/پوشیدن چادر بعنوان ارزش دینی/ سوزن دوزی و محصولات فرهنگی بعنوان کسب و کار خانگی/ اعطای هدیه به اقوام دیگر با محصولات فرهنگی خود
			تعلق و تمایز مذهبی بین اقوام	مرزبندی براساس مذهب، نژاد، ارزشها و زبان/ تفاوت بین اقوام براساس پوشش و مذهب/نقش الگوهای دینی در خط قرمزهای اعتقادی/اختلافات مذهبی/ ترویج دین در فضای مجازی

عناصر مدل	مقولات هسته‌ای	مقولات اصلی	مقولات فرعی	مفاهیم اولیه
پایه‌ها	احساسات قومی	احساسات دولتی	خشونت در دفاع از ناموس	درگیری قومی بخاطر ناموس و تداوم انتقام جانی/ اهمیت حیثیت و ناموس در درگیری های قومی
			احساس منفی از پیش داوری‌های توهین آمیز قومی	عدم توهین قومیتی علیرغم اختلافات بین قومی/ تعمیم برچسب قومیتی از طرف قوم خود و دیگری برای رفتار نامناسب اجتماعی/ دید و قضاوت منفی مردم سایر شهرستانها / ناراحتی شدید از توهین و دفاع از هویت قومی/ به هم ریختگی ناشی از توهین مذهبی و قومی و بی فرهنگی اهانت کننده/ احساس منفی از توهین دوستان به اصالت قومی
			احساس حقارت ناشی از مقایسه بین قومی	تنفر از اقوام بدرفتار/ احساس حقارت از عدم پیشرفت علمی قومی و غبطه به کیفیت زندگی بهتر اقوام دیگر/ نگاه تحقیر آمیز سایر اقوام/ ناراحتی از نگاه تحقیرآمیز و نادرست دیگری به قوم خود
			خشم از احساس بی عدالتی اجتماعی	اختلاف در زمینه زمین کشاورزی و ازدواج/ تقسیم عادلانه فرصت‌های اجتماعی و اختلافات قومی بخاطر زمین کشاورزی / احساس تبعیض بین دو قوم/ احساس تظلم در قوم خاص بخاطر شرایط نامناسب زندگی/ احساس محرومیت مشترک در یک قوم/ احساس ظلم قومی در طول تاریخ/ تجربه بی عدالتی و از بین رفتن اعتماد به سایر اقوام
		حس همدردی	حس همدردی و حمایت در اعضای یک قوم	حس همدردی و حمایت بین اعضای قوم و احساس عدم تنهایی/ همدردی و کمک به بهبود وضعیت هم قوم/ همدلی بیشتر در یک قوم بدلیل شناخت بیشتر / احساس آشنایی با هم قوم و غریبی با قوم دیگر/ حمایت در شرایط سخت زندگی و ایجاد همبستگی قومی
			خودشنیفتگی فرهنگی قومی	برتری طلبی قومی عامل اختلافات قومی/ آگاهی پایین و افراط گرایی مانع ساز ارتباط بین اقوام
		احساس همبستگی ساز قومی	احساسات انسان دوستانه به همه اقوام	احساس برابری و احترام به اعتقادات شخصی/ حس انسان دوستی بدلیل اعتقاد به برابری/ احساس برابری در صورت نبود اختلافات مذهبی/ احساس دوستی و اعتقاد به برابری بین اقوام /کنارگذاشتن طرز فکر اشتباه و جایگزین شدن اعتقاد به برابری/ اهمیت پیمان برابری و برادری ویگانگی قومی در تعامل / بی تأثیری تفاوت قومی، مذهبی و نژادی در صورت بنیان گذاری اصل انسانیت/ جدایی از افراد نژادپرست
			احترام به تفاوت‌های فرهنگی	احترام به عقاید متفاوت برای داشتن ارتباط خوب با سایر اقوام/ از بین رفتن اختلافات با احترام و اهمیت متقابل/ احترام به عقاید دیگران/ یادگیری نکات جدید و ارتباط بیشتر/ تغییر نگرش با اخبار مثبت از حمایت دیگر اقوام/ شخصیت بزرگ و مورد قبول همه برای رفع اختلافات و احساس وفاق
			احساس امنیت در سایه همبستگی بین اقوام	احساس امنیت و آرامش/ آرامش قلبی از عدم اختلافات قومی بخاطر مسایل مالی/ حس میهن پرستی در زمان جنگ و اتحاد و امنیت ناشی از آن

برساخت هویت قومی در دانشجویان دختر دانشگاه سیستان و بلوچستان (الهام شیردل) ۲۳۳

عناصر مدل	مقولات هسته‌ای	مقولات اصلی	مقولات فرعی	مفاهیم اولیه
شرایط زمینه‌ای	فرهنگ پذیری تعاملات بین قومی	تعامل بین اقوام در فضای آموزشی و کاهش پیش‌داوری قومیتی	برخوردهای دوگانه تبعیض‌آمیز و برابرگرایانه بین قومی در بستر آموزشی	نشان دادن برابری قومی در دانشگاه/ نقش محیط آموزشی در ایجاد برابری بین اقوام/ رفتار تبعیض‌آمیز قومی برخی اساتید با دانشجویان/ جانبداری از قوم خود در محیط آموزشی/ توهین برخی اساتید در کلاس به مذاهب دیگر/ تفاوت بین دانشجویان براساس قومیت توسط استاد و از دست دادن انگیزه/ تبعیض در اعمال مدیر و معلمان مدرسه
			گسترش شناخت و تعاملات مثبت بین قومی در بستر آموزشی	آشنایی و همزیستی مذهبی در محیط آموزشی/ آشنایی بیشتر و تعامل راحت‌تر در محیط‌های آموزشی رسمی با اقوام دیگر/ کمتر شدن ذهنیت اشتباه با آشنایی با اقوام دیگر در مدرسه و دانشگاه/ افزایش استقلال و روابط اجتماعی در فرد تحصیلکرده/ شناخت مثبت به سایر اقوام پیدا کردن در مدرسه و دانشگاه
			نقش الگوهای آموزشی در اصلاح کلیشه‌های قومیتی	تغییر نگرش با رفتار انسانی اساتید و آشنایی با سایر اقوام در دانشگاه/ معلم الگوی ارتباط با اقوام/ تشویق به کتابخوانی و تغییر نگرش‌های متعصبانه/ برنامه‌های فرهنگی مشترک تعامل ساز بین اقوام در محیط آموزشی
شرایط علی		الگوداری از والدین در تعامل با اقوام دیگر	سبک تعاملی خانواده در برخورد با اقوام دیگر	راحت تعامل برقرار کردن دلیل رفت و آمد خانواده با اقوام و طبقات مختلف/ تجربه دوستی والدین با سایر اقوام/ حمایت حق‌مدارانه از قوم دیگر در بین اقوام خودی توسط والدین/ خط مشی سیاسی و مذهبی از والدین/ نگاه و رفتار محبت‌آمیز با سایر اقوام ناشی از یادگیری ادب از والدین
			منع تعاملات بین قومی توسط خانواده	عدم سازش والدین با تفاوت فرهنگی / منع ارتباط با اقوام خطرناک توسط والدین/ منع تعامل با سایر اقوام توسط خانواده و پیشگیری از ضرر
			انتقال کلیشه‌های قومیتی والدین به فرزندان	نقش نگرش والدین نسبت به قومی بر فرزندان/ تکرار برتری قوم خود بر دیگری توسط والدین/ بی‌معنی دانستن تبعیض قومیتی توسط مادر/ ذهنیت‌سازی توسط والدین نسبت به اقوام دیگر/ گوش دادن به تعریف والدین از اقوام دیگر
شرایط مداخله‌گر		تعاملات بین فرهنگی در فضای رسانه‌ای و مجازی	نقش رسانه‌ها در تغییر کلیشه‌های قومیتی	تغییر نظر منفی در مورد ابهام ناامنی استان و قومیت در شبکه‌های اجتماعی/ تبلیغ محاسن اخلاقی و تمدن قوم در تلگرام و اینستاگرام/ نقش رسانه‌ها در شناخت درست و از بین بردن تفکرات نادرست از اقوام
			نقش رسانه در گسترش تعامل بین اقوام	تعامل بیشتر اقوام مختلف در فضای مجازی/ ایجاد تفرقه و ارتباط برحسب شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های خارجی مورد استفاده/ نقش رسانه جمعی و خواننده‌های جوان در تعامل بین اقوام
			تبادل بین فرهنگی قومیتی در بستر رسانه	بین‌المللی شدن اربعین در رسانه‌ها/ معرفی فرهنگ‌های مختلف از طریق رسانه‌های مختلف/ نقش مستندات فرهنگی تلویزیون در آشنایی با سایر اقوام

۶. نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف کاوش فرایند شکلگیری هویت قومی در دانشجویان دختر دانشگاه سیستان و بلوچستان با روش کیفی و نظریه زمینه‌ای صورت گرفت. معنای هویت قومی در تفسیر ذهنی مشارکت‌کنندگان دارای ابعاد کلی احساسی، شناختی، تعاملی و رفتاری است، این تحقیق ابعاد هویت قومی را بصورت بدیع، جزئی و تجربی‌تر نشان می‌دهد. در حقیقت، دختران بنا بر قومیت خود نسبت به تاریخچه فرهنگی و نمادهای قومی خود شامل زبان، لباس، سنت‌ها، دین، حتی کالاهای فرهنگی و منش رفتاری رایج قوم، احساس تعلق و افتخار دارند. پژوهش حاضر نمایان می‌سازد دختران براساس نمادها و قراردادهای قومی، مرزبندی‌های بین قوم خود با اقوام دیگر را شکل می‌دهند و بر این اساس برچسب‌گذاری و تفکیک خود از دیگری ایجاد می‌کنند. از این پس، روابط بین اقوام در شبکه‌های اجتماعی بر مبنای هویت قومی شکل می‌گیرد. بعنوان یک نتیجه مهم و متفاوت از نظریه‌های موجود میتوان بیان کرد تعاملات یک بعد مهم در تعیین هویت قومی است. عبارت دیگر نقطه اتصال ابعاد مختلف هویت از جمله شناختی، رفتاری و احساسی در تعاملات درون و برون قومی مشخص و آشکار می‌شود. عبارتی دیگر در تعامل با سایر اقوام، افراد خود را بعنوان یک قوم متفاوت از دیگری شناسایی و بازنمایی می‌کنند و متوجه تفاوت‌ها و شباهت‌های فرهنگی خود از دیگری می‌شوند.

در این تحقیق اذعان گردید فرایند اجتماعی شکلگیری هویت فرد از سنین پایین در خانواده شروع می‌شود. تفسیر دختران از هویت قومی از شیوه تعاملات و برخورد والدین با دیگران برداشته می‌شود. نوع نگرش و رفتار والدین نسبت به سایر اقوام برای آنها تفاوت‌ها و شباهت‌ها را بارز می‌کند و حوزه تعامل آنها را با سایر اقوام مشخص می‌کند. هر چقدر والدین نگاه وسیعتری و برابرخواهانه‌تری نسبت به سایر اقوام داشته باشند شدت هویت قومی در دختران کاهش می‌یابد و تعاملات بیشتری با سایر اقوام برقرار می‌کنند. اما خط قرمزهایی در سطح تعامل براساس هویت قومی در خانواده‌ها وجود دارد و بیش از آن برای دختران مجاز نمی‌باشد. بطور مثال ازدواج با قوم دیگر از سوی والدین منع می‌شود و تعاملات بین قومی در صورت حفظ یکپارچگی هویت قومی تداوم دارد.

براساس تحقیقات ذکر شده زمینه‌های مختلفی در برساخت هویت قومی نقش دارند؛ اما در این تحقیق تاکید بر زمینه‌های اجتماعی شکلگیری هویت قومی در دانشجویان دختر است. دانشگاه و مدرسه بعنوان بستر آموزشی - فرهنگی در دوران مهمی از مسیر شکلگیری

هویت افراد قرار دارد؛ و میتواند تجربه متفاوت تری نسبت به بسترهای خانوادگی و درون قومیتی برای دختران فراهم سازد. در مدارس و دانشگاه نوع تعاملات فراگیران با عوامل آموزشی (نظیر معلمان، مدیران، دوستان) و رفتارهای آنها با اقوام مختلف در واکنش دختران نسبت به حفظ و تغییر هویت قومی موثر است. بعنوان یک دستاورد و توصیه مهم نیاز هست اهمیت حفظ برابری و احترام به تفاوت‌های فرهنگی در مدارس و دانشگاه‌ها به عوامل مختلف تربیتی و آموزشی توصیه گردد. چنانچه دانشجویان دختر بر تفاوت رفتارهای اساتید در برخورد با دانشجویان از اقوام خودی و دیگری تاکید کردند. یکی از برنامه‌های مفید که در دانشگاه سیستان و بلوچستان در راستای حفظ زبان و حقوق قومی اجرا می‌شود و محقق بعنوان یک فرد بیطرف در دانشگاه مشاهده کرده است برگزاری کلاس درس اختیاری زبان بلوچی برای دانشجویان علاقمند است. بنابراین، ایجاد بستر مناسب آموزشی در راستای حفظ برابری بین اقوام مورد تاکید است.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد رسانه‌ها و فضای مجازی در دنیای امروزی امکان ارتباطات بین فرهنگی از مکان‌های دور و مختلف را فراهم ساخته و تاحدودی مرزهای بین فرهنگی را درنور دیده است. در این بستر امکان شناسایی فرهنگ قومی به مرزهای خارجی را گسترش داده و آگاهی برون قومی را نسبت به قوم خود و دیگری را افزایش می‌دهند. بطور مثال نمایش هنر سوزن دوری بلوچی در فضای اینستاگرام و علاقه اقوام دیگر در خرید محصولات آنها حاکی تجربیات دختران دانشجو از هویت قومی آنهاست. دختران بر فرایند یادگیری و یاددهی از فرهنگ‌های قومی در شبکه تعاملات مجازی اشاره داشتند و در این شبکه در دفاع از هویت قومی خود نسبت به اقوام دیگر واکنش نشان می‌دهند.

برساخت هویت قومی خاص از دیگری واکنش دختران به پدیده محوری درون برون سازی هویت قومی است. آنها هویت قومی خاص خود را بسته به میزان و نوع تعاملات درون و بین قومی در خانواده، محیط آموزشی و فضای مجازی بوجود می‌آورند که تفاوت‌ها و حد و مرز آنها را در تعاملات اجتماعی مشخص می‌کند. در این پژوهش نشان داده شد بعد احساسی یکی از ابعاد مهم در هویت قومی دختران است. بطوری‌که پیامد برساخت هویت قومی خاص در موقعیت‌های اجتماعی متفاوت به طیف احساسات قومی متنوعی از پیوند عاطفی تا قوم‌گرایی و جدایی بین اقوام ختم می‌شود. پژوهش حاضر علاوه بر تحقیقات انجام شده نشان داد تعارضات اجتماعی، مقایسه‌های بین قومی و احساس بی‌عدالتی میتواند منجر به تجربه احساسات منفی و واکنش‌های افراطی خشونت‌بار شود و

همبستگی بین اقوام را از بین ببرد. بطور مثال، گروه‌های قومی ممکن است با نهادهای مختلف اجتماعی به دلیل احساس بی‌عدالتی، بی‌اعتمادی یا موانع زبانی و فرهنگی، بیگانه شوند. این بیگانگی اقوام با نهادهای اجتماعی باعث کاهش امنیت، سرمایه اجتماعی و پیشرفت جوامع چند فرهنگی می‌شود. بنابراین لازم است بین جامعه چندفرهنگی با نهادهای اجتماعی مختلف نظیر آموزش، رسانه و... از طریق توجه به نیازها، مشارکت، نهادینه شدن تعامل و برابری اقوام، سازگاری بوجود آید. از طرف دیگر، تقویت احساسات فراقومی نظیر ناعدوستی، احترام، امنیت در افراد باعث پیوند عاطفی بین اقوام می‌شود.

کتاب‌نامه

- ایمان، محمدتقی و روحانی، علی. (۱۳۹۲). هویت اسلامی و هویت‌های رقیب (هویت جهانی، ملی و قومی)؛ مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه شیراز. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۶(۱)، ۱۴۸-۱۲۷. doi: 10.7508/ijcr.2013.21.006
- ترکی، حسین و پارسای، رضا. (۱۴۰۲). آینده‌پژوهی قومیت‌گرایی و تأثیر آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران (مورد مطالعه: قومیت عرب). مطالعات بنیادین و کاربردی جهان اسلام، ۵(۲)، ۲۶-۱. https://journal.iiwfs.com/article_179836.html
- تقی زاده، محمد علی؛ خوش کنش، ابوالقاسم؛ زاده محمدی، علی و حبیبی، مجتبی. (۱۳۹۳). مقایسه هویت قومی و بهزیستی ذهنی در اقوام ایرانی. رفاه اجتماعی، ۱۴(۵۲)، ۱۵۸-۱۳۵. <https://refahj.uswr.ac.ir/article-1-1485-fa.html>
- حسینی، سید رسول؛ میری، سید جواد؛ ابطی، سید مصطفی و پولادی، کمال. (۱۳۹۸). هویت ملی در ابهام: از ناسیونالیسم تا بنیادگرایی در خاورمیانه. جستارهای سیاسی معاصر، ۱۰(۲)، ۳۳-۱. doi: 10.30465/cps.2019.4349
- جهانی راد، حجت اله؛ خرمی آلام، محسن؛ شماخی، صمد و علمی، محمد. (۱۴۰۱). تحلیلی بر پیامدهای امنیتی نابرابری فرصت‌های اقوام در ج.ا.ایران. فصلنامه محیط‌شناسی راهبردی ج.ا.ایران، ۶(۴)، ۹۴-۶۳. https://jse.sndu.ac.ir/article_2239.html
- سراج‌زاده، سید حسین؛ قادرزاده، امید و رحمانی، جمیل. (۱۳۹۳). مطالعه کیفی مذهب و قوم‌گرایی در میان کردهای شیعه و سنی. مجله جامعه‌شناسی ایران، ۱۵(۴)، ۳-۲۹. http://www.jsi-isa.ir/article_21098.html
- سلطانپور اشتبینی، اکرم؛ عربستانی، مهرداد و ساروخانی، باقر. (۱۴۰۱). تحلیل عناصر هویت فرهنگی فردی-زمینه‌ای در تکوین و پایداری هویت قوم ترک‌های آذربایجان ایرانی. جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۱۳(۳)، ۱۱۰-۸۳. doi: 10.30465/scs.2022.37147.2439

برساخت هویت قومی در دانشجویان دختر دانشگاه سیستان و بلوچستان (الهام شیردل) ۲۳۷

صفا، سوسن؛ ترکمان، فرح و صبوری خسروشاهی، حبیب. (۱۴۰۰). بررسی احساس تبعیض بر ابعاد هویت جوانان کُرد کرمانج استان خراسان شمالی. فصلنامه مطالعات ملی، ۲۲(۸۶)، ۱۱۱-۱۳۴.

کاروانی، عبداللطیف و غفاری نسب، اسفندیار. (۱۳۹۸). هویت ملی و هویت قومی در زیست‌جهان دانشجویان بلوچ. مسائل اجتماعی ایران، ۱۰(۲)، ۲۴۱-۲۱۷. <https://jspi.khu.ac.ir/article-1-3172-۲۱۷-۲۴۱> fa.html

عابدینی، راویه؛ علیرزاده اقدم، محمدباقر و عباس زاده، محمد. (۱۳۹۵). مطالعه جامعه‌شناختی رابطه هوش فرهنگی و قوم‌گرایی در بین جوانان شهر تبریز. جامعه‌پژوهی فرهنگی ۷(۳)، ۸۵-۶۱. https://socialstudy.iics.ac.ir/article_2344.html

کیهان، امیر؛ فرقانی، مهدی و مظفری، افسانه. (۱۳۹۷). نقش رسانه‌های اجتماعی موبایلی در شکل‌گیری هویت قومی دانشجویان. مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۱۴(۵۳)، ۲۸۴-۲۴۹. https://www.jcsc.ir/article_34575.html

Arthur, N. (2019). Career development theory and practice. A culture-infused perspective. In N. Arthur y M. McMahon (Ed.). Contemporary theories of career development (pp. 180-194). Routledge.

Bauman, Z. (2000). Liquid Modernity. Polity Press.

Borkowska, M., Nazroo, J., Finney, N., & Harrison, J. (2023). Ethnic identities. In N. Finney, J. Nazroo, L. Bécars, D. Kapadia, & N. Shlomo (Eds.), Racism and ethnic inequality in a time of crisis: findings from the Evidence for Equality National Survey (pp. 30-53). Policy Press. <https://doi.org/10.51952/9781447368861.ch003>

Bourdieu, P. (1993). Questions in Sociology. London: Sage Publications.

Darjeva, T. (2011). Rethinking Homecoming: Diasporic Cosmopolitanism in Post-Soviet Armenia. Ethnic and Racial Studies, 34, 490-508. <https://doi.org/10.1080/01419870.2011.535546>

Drousioti, Kalli. (2018). Ethnic/National Identity Incrimination in and through Social Constructionism. The European Legacy, 24, 1-21. 10.1080/10848770.2018.1549387.

Drousioti, Kalli. (2022). Anti-Ethnic Hegemony, Identity Construction and Political Complicities. European Education, 54(3-4), 63-82. doi: 10.1080/10564934.2022.2135103

Gamio Cuervo, Á., Herrawi, F., Horne, S. G., & Wilkins-Yel, K. G. (2023). Recreating diasporic identity and community: Examination of transgender and nonbinary latinx healing from family rejection. Journal of Counseling Psychology, 70(5), 535-547. <https://doi.org/10.1037/cou0000692>

Huntington, S. (2004). Who Are We?. Simon and Schuster.

Kyuchukov, Hristo. (2022). The Role Of The Family Language Environment In The Formation Of The Theory Of Mind In Roma (Gypsy) Children. Educational Psychology in Polycultural Space, 58, 6-21. 10.24888/2073-8439-2022-58-2-6-21.

- Mikhaleva, A., V. (2022). Ethnic Resource in the Construction of Regional Identity by the President of the Republic of Tatarstan in Social Networks. *Vestnik Kemerovskogo gosudarstvennogo universiteta*, 2022(4), 425-434. doi: 10.21603/2500-3372-2022-7-4-425-434
- Mugaddam, Abdelrahim & Gari, Dhawi. (2022). Dynamics of Identity Construction among the Ethnic Communities in Darfur: A Conflict-based Perspective. *Religación. Revista de Ciencias Sociales y Humanidades*, 7, e21920. 10.46652/rgn.v7i32.920.
- Park, Mi Yung. (2023). Identity and Voluntary Language Maintenance Efforts: A Case of Bilingual Korean-American University Students in Hawaii. *Sustainable Multilingualism*, 22, 1-26. 10.2478/sm-2023-0001.
- Piña-Watson, B., Llamas, J. D., Garcia, A., & Cruz, A. (2019). A multidimensional developmental approach to understanding intragroup marginalization and mental health among adolescents and emerging adults of Mexican descent. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 41(1), 42–62. <https://doi.org/10.1177/0739986318816392>
- Romero-Rodríguez, Soledad & Moreno-Morilla, Celia & Garcia-Jimenez, Eduardo. (2021). La construcción de las identidades étnicas y culturales en niños y niñas migrantes: Un enfoque desde la etnografía colaborativa. *Revista de Investigación Educativa*, 39, 483-501. doi: 10.6018/rie.441411.
- Sánchez, B., Pryce, J., Silverthorn, N., Deane, K. L., & DuBois, D. L. (2019). Do mentor support for ethnic-racial identity and mentee cultural mistrust matter for girls of color? A preliminary investigation. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology*, 25(4), 505–514. <https://doi.org/10.1037/cdp0000213>
- Saygılı, R. (2022). Etnik Kimliğin Dil Ve Din Temelinde İnşası: Gagauz Etnisitesine Yönelik Bir Analiz. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 55, 341-364. <https://doi.org/10.21563/sutad.1163348>
- Sharaby, R. (2022). *Constructing Ethnic Identities*. Leiden, The Netherlands: Brill. doi: 10.1163/9789004511996
- Sharaby, Rachel. (2022). Cultural Syncretism in Definitional Ceremonies of Iranian Immigrants. *Advances in Anthropology*, 12, 112-129. Doi: 10.4236/aa.2022.123009.
- Smolina, T, L. (2021). On the question of the formation of ethnic identity. *Психология образования в поликультурном пространстве*, 60(4), 40-48. doi: 10.24888/2073-8439-2022-60-4-40-48
- Supratiknya, Augustinus. (2019). Ethnic Identity: A Study of Construct Equivalence. *Jurnal Psikologi*, 46, 196. 10.22146/jpsi.44169.
- Syed, M., Walker, L., Lee, R., UmaNa-Taylor, A., Zamboanga, B., Schwartz, S., Armenta, B., & Huynh, Q. (2013). A two-factor model of ethnic identity exploration: Implications for identity coherence and well-being. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 19(2), 143-154.
- Topps, Allyson & Jiang, Xu. (2023). Exploring the Moderating Role of Ethnic Identity in the Relation Between Peer Stress and Life Satisfaction among Adolescents. *Contemporary School Psychology* Smolina, T, L. (2021). On the question of the formation of ethnic identity, 27, 1-12. 10.1007/s40688-023-00454-8.

برساخت هویت قومی در دانشجویان دختر دانشگاه سیستان و بلوچستان (الهام شیردل) ۲۳۹

Vnukovich, Yu. (2022). Theoretical and methodological approaches to ethnic identity. Proceedings of the National Academy of Sciences of Belarus, Humanitarian Series, 67, 69-79. 10.29235/2524-2369-2022-67-1-69-79.

Williams, M. T., Chapman, L. K., Wong, J., & Turkheimer, E. (2012). The role of ethnic identity in symptoms of anxiety and depression in African Americans. *Journal of Psychiatry Reserch*, 199(1), 31-36.

Yurii, Mykhailo. (2022). Ethnic identity and its Ukrainian variety. *History Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*, 1, 6-12. 10.31861/hj2022.55.6-12.